

PAX - en inkluderande arbetsmetod inom NPF

Hur kan PAX påverka lärares uppfattning av sin förmåga att arbeta inkluderande och stötta elever med NPF och koncentrationssvårigheter?

Ola Stadig och Susanne Larsson

Specialpedagogiska institutionen
Examensarbete 15 hp
Specialpedagogik
Specialpedagogprogrammet (90 hp)
Vårterminen 2020
Handledare: Joacim Ramberg

Stockholms
universitet

PAX - en inkluderande arbetsmetod inom NPF

Hur kan PAX påverka lärares uppfattning av sin förmåga att arbeta inkluderande och stötta elever med NPF och koncentrationssvårigheter?

Ola Stadig och Susanne Larsson

Sammanfattning

De senaste åren har betydelsen av att skapa klassrum med studiero betonats i svenska skolor. Detta har i vissa delar av landet lett till implementeringen av en evidensbaserad pedagogisk metod som kallas PAX i skolan, som har visat sig främja sådana värden.

Syftet med vår undersökning är att undersöka om metoden PAX i skolan, som bygger på en kort utbildnings- och handledningsinsats för lärare i grundskolan, kan leda till att pedagoger upplever att de blir mer förberedda på att möta elever inom NPF-spektrat och huruvida de upplever att de arbetar på ett mer inkluderande och demokratiskt sätt. Våra teoretiska utgångspunkter är dels en kvalitativ studie med fenomenografisk ansats och en kvantitativ ansats där vi med en enkät undersöker om vi kan se att lärares uppfattning om deras förmåga att arbeta inkluderande förändras efter att ha börjat arbeta med PAX.

Datansamlingen skedde dels genom samtalsintervjuer med fyra låg- och mellanstadielärare som genomgått utbildning i PAX. Därefter transkriberades intervjuerna och analyserades med hjälp av olika teman som upptäcktes i intervjuerna.

Vi genomförde även en enkät på 80 kontakter och 41 av kontakterna besvarade enkäten. Kontakterna fick vi genom att kontakta de instruktörer som finns i Sverige. I enkätfrågorna har vi ställt frågor som undersökte om lärarna upplever att de efter att de började med PAX arbetar mer inkluderande. Vi har även ställt frågor som undersöker om de upplever att de blir bättre på att bemöta elever inom NPF-spektrat och elever med koncentrationssvårigheter. Enkätundersökningen består av en webbaserad enkät där programmet Esmaker användes.

Resultatet visar att de lärare som intervjuades var positiva till PAX som metod. Lärarna upplevde att när många av de viktiga delarna i PAX implementerades minskade oftast antalet störande beteenden väsentligt och det blev betydande positiva förändringar i elevbeteendet i klassrummet. Alla lärare som deltog i intervjuerna upplevde dessutom mindre stress efter att PAX hade introducerats då de inte längre behövde ägna lika mycket tid åt korrigeringar i samma utsträckning som tidigare, då eleverna fick öva och lära sig självkorrigering. Lärarna kände själva att de kunde ägna mer tid åt undervisning än tillrättavisningar och på så sätt skapades mer tid för kunskapsinhämtning hos eleverna. Även om lärarna från början upplevde att de fick lägga mycket tid på att implementera PAX i undervisningen så ansåg de att det betalade det sig i slutändan med att de fick mer undervisningstid. En stor del av lärarna i enkäten upplevde att de blev bättre på att arbeta med tydliga lektionsstrukturer, regler och förväntningar, demokrati och inkludering.

Nyckelord

PAX, GBG, inkludering, inkluderande undervisning, integrerad undervisning, demokrati, PAX

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning	2
Förord	4
Inledning	5
Bakgrund	6
Begreppet inkludering	6
Forskningsbakgrund	6
Forskning om inkludering i skolan	7
Demokrati	8
Perspektiv på specialpedagogik	9
Teoretisk utgångspunkt.....	10
Behaviorism.....	10
Anpassning genom betingning	10
Ett behavioristiskt perspektiv på lärarens roll i klassrummet	10
Kritik mot behavioristiska metoder	11
PAX i skolan	11
Pax i praktiken	11
Visionen	12
Övriga verktyg	13
Tydliga verktyg för förväntningar och träning	13
Röster	13
Lyssna	13
Händer och fötter	13
PAX- och bliimkort.....	14
Timer	14
Hissningar.....	14
PAX-spelet	14
Effekter och kritik mot PAX och metoder som bygger på positiv återkoppling	14
Syfte	15
Frågeställningar	15
Metod	15

Urval	16
Genomförande	16
Analys	18
Forskningsetiska principer	18
Metoddiskussion	19
Resultat.....	20
Inkludering	20
Demokrati	21
Ledarskap i klassrummet	22
Negativ återkoppling	22
Mycket att göra	22
Svårt att hitta negativt	23
Läraryrket	23
Positiv skolmiljö	23
Tabell 1. Översikt av enkätresultat	24
Tabell 2. Översikt intervjuresultat	25
Diskussion	26
Inkludering	27
Demokrati	27
Ledarskap i klassrummet och studier.....	28
Läraryrket	28
Negativa återkopplingen	29
Skillnad resultat intervju/enkät.....	29
Referenser	30
Elektronisk resurs.....	33
Bilagor	34
Bilaga 1 - Missivbrev.....	34
Bilaga 2 - Intervjuguide	35
Bilaga 3 Enkät	36
Bilaga 4 informationsmejl.....	42
Bilaga 5 missivbrev enkät	43

Förord

Studien är ett gemensamt arbete där vi samarbetat med alla delar. Vi har däremot lagt olika vikt vid de olika analysdelarna. Den kvalitativa analysen av intervjuerna tog Susanne Larsson ett större ansvar för. Den kvantitativa analysen av enkäterna tog Ola Stadig ett större ansvar för.

Vi vill även tacka Joacim Ramberg som på ett föredömligt sätt varit vår handledare under arbetet med uppsatsen. Vi vill även tacka Gustav Nilsson, verksamhetsansvarig på PAX i Sverige för tips, kommentarer och kontaktuppgifter till instruktörer på PAX. Vi vill så klart även tacka er alla som besvarat enkäter och ställt upp på intervjuer. Tack även till våra vänner och släkt som läst och återkopplat på uppsatsen under processen.

Ola Stadig och Susanne Larsson

Inledning

Pedagoger, institutioner och organisationer kopplade till skolan upplever att det är oroligt i den svenska skolan och att lärare saknar verktyg för att bemöta elever inom NPF-spektrat och andra svårigheter (Skolinspektionen, 2016; Bölte, Berggren, Borg, 2015; Åstrand, 2019; Adolfsson, 2013). Internationell forskning visar också att lärare behöver träning och stöd för att lyckas med inkluderingen i skolan (Koller, Le Pouseard, Rummens, 2018). Vi vill undersöka om metoden PAX i skolan förändrar hur pedagoger upplever sin förmåga att arbeta inkluderande och bemöta elever inom NPF.

PAX är en skolbaserad metod. Den utvecklades ursprungligen av lärare för att skapa lugn, trygghet och studiero i klassrummet. Metoden bygger på att lärare och elever tillsammans arbetar med skolans värdegrund. Tillsammans bestämmer de hur de ska arbeta för att främja en bra klassrumsmiljö. PAX är ett hälsofrämjande program med avsikt att minska psykisk ohälsa hos barn och stress hos lärare. Studier har visat att tidiga svårigheter i skolan som till exempel att inte fullfölja sin skolgång och sämre psykisk hälsa kan ge långtgående konsekvenser för barn (Ensminger, Slusarcick, 1992; Gustafsson et al., 2010; Sagatun, Heyerdahl, Wentzel-Larsen, Lien, 2014; Siu, Shek, 2010).

I början bestod PAX främst av spelet (good behaviour game) men har sedan 1980-talet utvecklats med hjälp av fler verktyg och har tagit formen av ett välutvecklat och formaliserat program som vi kallar PAX i skolan. PAX kommer från latinets PAX som betyder fred och frihet. I PAX Good Behaviour Game betyder ordet mer än fred. Det innebär även skolproduktivitet, hälsa, lycka och harmoniska sociala interaktioner (Ghaderi, Johansson, Enebrink, 2017). Fortsättningsvis kommer vi att referera till PAX i skolan och good behaviour game med enbart PAX.

I en studie av Neurodevelopmental Disorders at Karolinska Institutet (KIND) visade det sig att många lärare upplever att de har svårt att undanröja hinder och utveckla färdigheter för elever inom NPF-området (Bölte et al, 2015). Området vi vill undersöka är lärarnas upplevda förmåga att arbeta inkluderande och hjälpa elever i svårigheter.

En rapport från Lärarförbundet redovisar att hälften av lärarna tvekar att ingripa i stökiga situationer på grund av rädsla för att bli anmälda. 4 av 10 lärare svarar att det inte är tydligt vilka befogenheter de har och känner sig ofta stressade över att inte veta hur de ska agera när elever stör. 25 procent av lärarna har övervägt att avsluta sitt yrkesval på grund av bristande studiero på deras lektioner och 30 procent har känt olust över att gå till arbetet på grund av störande elever (Åstrand, 2019). Rapporten visar att lärare upplever att det är mycket stök och oro i skolan och att de känner sig stressade på grund av detta.

Skolinspektionen drog slutsatsen att rektorer behöver förbättra arbetet med skolans ordningsregler, göra elever mer delaktiga i skapandet av ordningsregler och följa upp lärarnas arbete med studiero och lektionsstruktur (Skolinspektionen 2016). Skolinspektionens rapport skrevs efter att Skolinspektionen gjort klassrumsobservationer och analyserat hur olika pedagoger arbetar med dessa frågor för att identifiera framgångsfaktorer för klassrum med god studiero (Skolinspektionen, 2016).

Adolfsson (2013) har intervjuat lärare som arbetar med elever med ADHD. Hon lyfter i en uppsats fram att lärare har svårt att lyckas med inkluderingen framförallt för att det är svårt att alltid ligga steget före så att eleverna inte ska hamna i svårigheter. Det är svårt att strukturera dagen på ett för eleven framgångsrikt sätt utan att de blir frustrerade och får utbrott.

Bakgrund

Begreppet inkludering

Inkludering och värdegrund går hand i hand. Inkludering kan förstås som ett förhållningssätt som grundar sig på demokrati och mänskliga rättigheter (Skolverket, 2017). Goda effekter när man arbetar medvetet med tillgängliga och inkluderande lärmiljöer är förbättrade studieresultat och måluppfyllelse, minskad efterfrågan på särskilda undervisningsgrupper, förbättrade kamratrelationer, ökad trygghet och anpassningar i klassrumsmiljöerna med tydligare strukturer som är gynnsamma för alla elever (Hejlskov Elvén, 2014).

En vanlig tolkning av ordet inkludering är att det endast handlar om fysisk placering av elever i behov av stöd. En sådan tolkning har inte något stöd i de nationella eller internationella styrdokument, så som Salamancadeklarationen, Svenska unescorådet (2006), Skollagen (2010:800). Läroplanen för grundskolan (2017). Persson & Persson (2012) menar att det bör skapas en inkluderande lärmiljö istället för att tala om att inkludera eleven. När det skapas inkluderande lärmiljöer behövs det inte i lika stor utsträckning skapas lika många enskilda extra anpassningar utan man skapar en lärmiljö redan från början som inkluderar alla elever. ”Målet måste vara att skapa en inkluderande skola med en flexibel lärmiljö som är pedagogiskt, fysiskt och socialt tillgänglig för så många elever som möjligt” säger Elisabeth Wallenius, ordförande i ”Funktionsrätt Sverige” (2020).

Forskningsbakgrund

Begreppet inkludering har diskuterats mer frekvent under senare år och förekommer ofta i diskussionen inom utbildningsväsendet (Nilholm, 2006). Det finns ingen vedertagen definition på begreppet inkludering i Sverige. Det tolkas oftast som att om eleven bara är i klassrummet i sin ordinarie undervisning så är det inkluderat och att särskilda undervisningsgrupper och resursskolor bör läggas ner.

I Salamancadeklarationen (Svenska Unescorådet, 2006) lyfts begreppet inkludering fram som ett avgörande förhållningssätt för att ge alla barn och unga en bra utbildning. I Spanien 1994 samlades 92 länder, däribland Sverige och ett antal internationella organisationer för att enas om barns och ungdomars rätt till utbildning. I Sverige översattes begreppet ”inclusion” eller ”inclusive education” med integration vilket ledde till en annan tolkning av Salamancadeklarationen än hur man från början använt begreppet inkludering. Man kan förenklat säga att inkludering innebär att skolan ska anpassas efter elevens behov och förutsättningar medan integrering innebär att eleven får anpassa sig till skolans miljö och förutsättningar (Svenska Unescorådet, 2006). Den grundläggande principen för den inkluderande skolan är att alla barn ska lära tillsammans, när det är möjligt, oavsett svårigheter eller skillnader de kan ha. Inkluderande skolor måste ge möjlighet och tillgodose de olika behoven hos eleverna, ta hänsyn till olika stilar och graden av inlärning och säkerställa undervisning med hög kvalitet (Svenska Unescorådet, 2006). För att klara detta uppdrag behöver vi tänka på nya sätt och ta in nya metoder i skolan som skapar effektiv inlärning i ett inkluderande förhållningssätt (Ainscow, 2012).

Det nuvarande stora intresset för inkludering hör troligen ihop med att Skolinspektionen har kritiserat skolor och kommuner för brister i arbetet med stöd för elever i svårigheter (Nilholm, 2019). Skolinspektionen skriver i sin rapport ”Ökat fokus på skolor med större utmaningar” (2015) att åtgärderna är ofta fokuserade på brister hos eleven, och att det sällan tas i beaktande vad som kan förbättras i undervisningen och på skolan. Det lyfts även fram att det är vanligt att en stor del av ansvaret för olika åtgärder läggs på föräldrarna (Skolinspektionen, 2015).

Skolinspektionen (2015) har funnit att skolans kunskaper om elevernas behov av särskilt stöd ofta är otillräckliga. Utredningar är ofullständiga, åtgärdsprogrammen bristfälliga, stöd ges endast i enstaka ämnen, ingen studiehandledning på modersmålet och att stöd ges utanför ordinarie undervisningsgrupp.

Ur detta perspektiv finns det en orsak för att intressera sig för hur inkluderingen fungerar i skolor och för hur skolor ska kunna bli mer inkluderande.

I de svenska styrdokumenterna används inte ordet inkludering (Nilholm, 2019). I läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2017) under övergripande mål och riktlinjer står det att läraren ska: ”ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, ge utrymme för elevens förmåga att själv skapa och använda olika uttrycksmedel.” Det ska också vara en strävan att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

De senaste 30 åren har Sverige arbetat för ett integrerat och inkluderande samhälle. Exempelvis har Sverige skrivit under ratificeringen av Förenta Nationernas standardregler (FN, 1995) angående ett samhälle tillgängligt för alla. Salamancadeklarationen (UNESCO, 1994) om en skola för alla, Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Prop.2008/09:28), som ytterligare förstärker rättigheter och tillgänglighet för människor med funktionshinder och nu senast 1 januari 2020 blev Barnkonventionen lag i Sverige (Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen). Även skollagen fastställer att alla elever har rätt till en likvärdig utbildning. Genom att göra lärmiljön tillgänglig, skapa förutsättningar för alla elever att vara delaktiga och ett inkluderande arbetssätt där olikheter tillåts vara en tillgång, skapas förutsättningar för likvärdig utbildning (SFS 2010:800).

Forskning om inkludering i skolan

Inkludering ses i Salamancadeklarationen som ett förhållningssätt för att möjliggöra att alla kan lyckas i skolan (UNESCO, 1994). Elever är olika och för att nå alla krävs det en bred repertoar av metoder (Mitchell, 2015). Metoder bygger på många olika strategier och kan variera mycket. Många metoder som hjälper elever med funktionsvariation hjälper också alla, ett exempel är tydliga instruktioner. Sjölund, Jahn, Lindgren, Reuterswärd (2017) menar att elever inom NPF-spektrat är i behov av tydliga direktiv för att lyckas och att det hjälper alla elever (Sjölund et al, 2017). De skriver att enkla visuella stödsystem gör att elever inte är i lika stort behov som annars av muntliga påminnelser som tjat och tillrättavisningar. Fler tydliggörande strukturer blir anpassningsnycklar för pedagoger som vill skapa en tillgänglig skola (Sjölund et al, 2017). Även Mitchell (2015) beskriver hur bilder kan användas för att underlätta för att inkludera för elever med funktionsnedsättningar och pekar på att det finns omfattande forskningslitteratur som stöder att bilder stöttar inkluderingen. Valsö och Malmgren (2019) skriver att genom att anpassa lärmiljön och göra den mer visuell och minska auditiva distraktioner och ha tydliga instruktioner kan vi skapa bättre förutsättningar för koncentration och vi kan då lyckas bättre med inkludering. De poängterar även att elever är i behov av att röra på sig emellanåt eftersom elever blir trötta och okoncentrerade av att sitta still för länge.

I Sverige börjar man i skolan när man är i 6-årsåldern. Det förväntas att man ska kunna sitta still och lyssna och arbeta koncentrerat under långa stunder. Det kommer att bli svårt för dem att lyckas om inte miljön förändras utifrån deras förutsättningar. Miljöinriktade eller systeminriktade ingripanden har som utgångspunkt att ändra sociala eller organisatoriska aspekter på undervisningsrum och skolmiljö. Det ska leda till att eleverna får förutsättningar att utveckla förmågan att anpassa sig till skolan på ett positivt sätt och förebygga att eleverna misslyckas i skolan. Miljöinriktade och systeminriktade åtgärder ser ut att ha större och mer långvarig effekt, men är svårare att genomföra eftersom skolan traditionellt sett arbetar mer individuellt framför grupp och organisation (Ogden, 2006).

Att arbeta med strukturer och värderingar är ett långsiktigt arbete och skolan brottas fortfarande med utmaningen att få alla lärare att tänka på strukturer och gruppen. Skolpsykologerna Lehtinen och Jakobsson Lundin (2016) skriver att det är viktigt att skolor arbetar med gruppen och dess processer för att lyckas stödja eleverna. De menar att elevers problem ofta läggs på individen istället för att arbeta med gruppen. Lehtinen och Jakobsson Lundin (2016) pekar även på vikten av att vara tydlig i förväntningar

och inte fokusera på de problem som uppstår i klassen. De menar att utmaningen är att få eleverna att enas, att arbeta mot något positivt för att skapa en bra grupp.

Den nyzeeländska skolforskaren Mitchell (2015) menar även att behavioristiskt grundade metoder är effektiva för att arbeta inkluderande och fungerar väl med arbete med elever med olika förutsättningar. Han skriver att det finns mycket litteratur som stärker det (Mitchell, 2015). Miljön i klassrummet är viktig för att lyckas med inkludering. Om lärare i en klass medvetet arbetar med de tre huvudfaktorerna: bygga upp positiva relationer mellan elever, underlätta personlig utveckling för eleverna samt att pedagoger underlättar för elever genom att vara tydliga, upprätthålla kontroll och vara lyhörda för förändringar skapas förutsättningar för att lyckas med inkludering (Roorda, Koomen, Split, Oort, 2011). Det är även av vikt att pedagoger arbetar med relationen till eleverna. Den är en grundpelare för att bygga upp goda relationer till barn och att fokusera på det positiva. Psykologen och forskaren Martin Forster betonar vikten av att fokusera på det positiva för att kunna bygga relationer och skapa lärande för barn (Forster, 2009). De behavioristiska metoderna, positiv återkoppling, att medvetet skicka signaler om vilka beteenden som förväntas och träna elever på de beteenden som skapar en god sammanhållning kan leda till en positiv utveckling för specifika elever och gruppen som helhet (Kellam, Mackenzie, Brown, Poduska, Wang, Petras & Wilcox, 2011).

Studier har även visat att elever med funktionsnedsättningar behöver träna specifikt på de färdigheter de behöver för att kunna lyckas i skolan. Eleverna behöver stöd för att lyckas i olika miljöer och det krävs repetition och generalisering över olika miljöer för att elever med funktionsnedsättningar ska kunna inkluderas på ett effektivt sätt i skolan (Harrower & Dunlap, 2001). Det krävs att pedagoger arbetar på många olika sätt för att lyckas med inkluderingen. Det är även viktigt att de arbetar med att skapa en miljö som sätter barnet och dess lärande både akademiskt och socialt i centrum (Mitchell, 2015).

Demokrati

Skolans uppdrag består inte enbart i att förmedla kunskaper till eleverna. I skolans uppdrag ingår även att förmedla demokratiska värden till eleverna. Skollagen fastslår att: ”Skolväsendet vilar på demokratins grund” och att: ”Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskap och värden. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på” (SFS 2010:800). I läroplanens första kapitel ”Skolans värdegrund och uppdrag” beskrivs skolans demokratiuppdrag. I kapitlet framställs en strävan efter en undervisning som förmedlar kunskap om demokratiska värderingar.

Ett medvetet värdegrundsarbete som genomsyrar skolans förhållningssätt är viktigt för att uppnå och bevara trygga och goda studiemiljöer med förutsättningar att bedriva en demokratisk undervisning och som praktiseras i demokratiska arbetsformer (Skolverket, 2017).

Samtidigt visar skolinspektionen att det på ett flertal skolor finns problem med att arbeta med demokratisk fostran genomgripande i vardagen. Det uppstår en klyfta att överbrygga mellan styrdokumentens teori, begrepp och det praktiska arbetet i klassrummet. Det finns ett praktiskt kunskapsgap för att arbeta med demokrati i praktiken i klassrummet (Skolinspektionen, 2012).

För att skapa en skola som leder till demokratisk utveckling behöver vi få elever som vill vara där och vill lära utan den auktoritära ledaren. Det är genom frivillighet, meningsutbyte och utbildning som demokratin skapas enligt Deweys teorier (Bergström, 2016). Deweys teorier är med andra ord fortfarande aktuella i förhållande till hur vi i våra styrdokument skriver om delaktighet och inflytande i skollag (Skolverket, 2017) och läroplan (Skolverket, 2017). Att lyckas i skolan och bli inkluderad ökar chanserna att sedan lyckas i skolan. Vi behöver insatser som gör att fler lyckas i skolan för att få en demokratisk inkluderande skola där alla lyckas, även de i utanförskapsområden (Ekholm, 2018).

Perspektiv på specialpedagogik

Skolans värdegrund som den beskrivs i läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2017) lutar sig på de fem grundläggande värdena:

- Solidaritet med svaga och utsatta
- Jämställdhet mellan kvinnor och män
- Alla människors lika värde
- Människolivets okränkbarhet
- Individens frihet och integritet

Ovanstående värden, blir högst relevanta när det kommer till specialpedagogiska frågor kring hur alla elever ska få möjlighet till inkludering i sitt lärande.

Inom specialpedagogiken används ofta de två perspektiven; kategoriskt och det relationellt perspektiv. Det kategoriska perspektivet är individinriktat och talar för segregering och avskiljande av elev från gruppen. Det kategoriska perspektivet innebär att man tillskriver eleven svårigheterna, till exempel avvikelser från det som anses normalt; begåvningsnivå, hemförhållanden, diagnoser och socioekonomiska förhållanden. Det är eleven som behöver förändras för att bristerna hos eleven ska minska eller försvinna. (Emanuelsson, Persson, Rosenqvist, 2001).

Det relationella perspektivet kräver ett inkluderande förhållningssätt. Skolsvårigheterna uppstår i mötet mellan skolan och eleven, som en konsekvens av att lärmiljön inte möter elevens behov. Skolmiljön är inte anpassad efter elevens behov (Emanuelsson et al, 2001). Det relationella perspektivet innebär att förändringar i omgivningen förutsätts kunna påverka möjligheterna att uppfylla vissa krav eller mål. Ett relationellt perspektiv innebär även att det krävs långsiktiga och ibland obehagliga arbetsstrategier och planeringar som inte passar in i akuttryckningar som passar ett mer kategoriskt perspektiv (Aspelin, 2013).

PAX i skolan kan ur ett specialpedagogiskt perspektiv ses som ett sätt att arbeta med tillgänglighet, delaktighet och inkludering. Genom förändring av lärmiljön så att den fungerar för alla elever, främjas arbetet med att eleverna inkluderas i den dagliga verksamheten. Lärmiljön blir mer tillgänglig för alla elever då man undanröjer hinder och arbetar aktivt för att utveckla och förbättra hela verksamhetens lärmiljö, med fokus på omgivningsfaktorer. Att skapa tillgängliga lärmiljöer påverkar möjligheterna för eleverna att vara delaktiga i både sitt lärande och i den sociala gemenskapen. När man har en tillgänglig lärmiljö skapas också förutsättningar för att arbeta inkluderande (SPSM, 2018).

Att arbeta inkluderande innebär att ta tillvara de olikheter som finns i gruppen genom att se till att alla lika värde och rätten till en likvärdig utbildning utifrån där eleven befinner sig i sitt lärande. Detta förutsätter att verksamheten utvecklar tillgängliga lärmiljöer och har ett främjande arbete kring barns och elevers delaktighet. Utan en tillgänglig lärmiljö blir det svårt för eleven att vara delaktig på sina villkor i undervisningen och att vara en del i ett sammanhang och i gemenskapen (SPSM, 2018).

Eleverna görs delaktiga i sitt eget lärande då de till exempel lär sig olika strategier som exempelvis självreglering (Paxis Institute, 2019). Linda Petersson, doktorand inom specialpedagogik och specialiserad på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, menar att olika strategier och stödstrukturer framför allt är positivt för de elever med olika NPF-diagnoser men det är även något som är bra för alla elever (Petersson, 2019).

Teoretisk utgångspunkt

Behaviorism

Klassisk betingning är framträdande inom behaviorismen och beskrevs först av Ivan Pavlov, fysiolog och pedagog. Det innebär att man lär sig att koppla ihop ett stimulus med ett annat. När det uppstår gör det att det ena stimuli skapar en viss respons hos oss som från början endast härstammade från det andra stimuli (Manger, Lillejord, Nordahl, 2013). Till exempel associeras en viss doft med en viss person och den doften gör i sin tur att när man känner en annan person som doftar så, blir den personen attraktiv och framkallar ett välbehag.

Ivan Pavlov var den första att beskriva klassisk betingning. Inlärningssättet upptäcktes av en slump när Pavlov forskade på sina hundars salivbildning. Experimenten handlade om hur mycket saliv hundarna producerade då han gav hundarna mat. Varje gång han serverade dem mat började hundarna utsöndra stora mängder saliv. Detta kallade han obetingad reflex. Efter ett tag provade Pavlov att ringa i en klocka för att strax efter ge dem mat. Efter ett tag började hundarna att utsöndra mer saliv redan när de hörde klockan. Slutligen började hundarna att utsöndra mer saliv så fort de personer som gav hundarna mat, kom in i rummet. Detta kallade Pavlov betingad reflex. Hundarna associerade mat med ljudet från klockan och ljudet från klockan skapade en reaktion hos hundarna som tidigare endast framkallats av maten. På så vis skapades en beteendeförändring hos hundarna genom att de blev utsatta för en regelbunden miljöpåverkan (Manger et al, 2013).

Anpassning genom betingning

Att lära sig genom klassisk betingning är en fördel menar Manger et al., (2013) då det möjliggör förutsägelser av framtiden och anpassning av beteenden. I ovanstående exempel med Pavlovs hundar så utsätts hundarna under en längre tid för scenariot att de hör ett ljud, därefter får de mat. När detta hänt flertalet gånger har hundarna lärt sig att efter ljudet kommer det mat. Hjärnan börjar nu skicka signaler om att börja producera saliv. Syftet med klassisk betingning är att hjälpa personen att anpassa sig till den miljö personen befinner sig i.

Detta exempel går att överföra till metoden PAX i skolan då det utgår från att eleverna ska förändra sitt beteende genom positiv förstärkning när de gör något bra. Tillsammans med läraren tar eleverna fram Visionen. Visionen är det man vill se, höra och känna mer av och även mindre av. Det man tillsammans kommer överens om som man vill ha mer av kallas för ”pax” och det man vill ha mindre av kallas för ”bliim” (Ghaderi et al., 2017).

Ett behavioristiskt perspektiv på lärarens roll i klassrummet

När det kommer till lärandet utgår behaviorismen från att det dels är omgivningen som formar individen dels konsekvenserna av tidigare beteenden (Watson, 1997). Utgångspunkten i behaviorismen är att individen formas av omgivningen. Resultatet av det blir att problem som uppstår i klassrummet inte kan läggas på eleverna utan det är ett resultat av både den psykiska och fysiska lärmiljön och eleven. Enligt Skinner (Watson, 1997) är det viktigt vad som händer efter att ett problem har uppstått. Det är detta som bestämmer om handlingen kommer att upprepas igen eller inte. Här pratar Skinner om förstärkning. Det finns två olika typer av positiv förstärkning; materiell och social.

Materiell förstärkning kan vara att man får ett betyg, att man använder sig av någon form av poängsystem eller att man samlar till exempel stjärnor för att kunna byta till sig något man vill ha. Social förstärkning innebär att eleven får positiv uppmärksamhet via till exempel beröm. Enligt Skinner kan man med positiv förstärkning förändra ett önskat beteende. Även negativ förstärkning som att ge någon form av konsekvens, kan fungera för att förändra ett önskat beteende menar Skinner. Men det behöver inte betyda att den som får konsekvensen riktad mot sig förändrar sitt beteende. Det kan lika gärna innebära att

eleven gör det som förväntas för att slippa få ett straff och då har eleven inte ändrat sitt beteende, bara lärt sig att undslippa bestraffning (Watson, 1997).

Manger et al., (2013) resonerar om att det kan finnas flera olika förklaringar till elevers problembeteende. Bland annat kan det bero på att det inte står helt klart för eleven vad den förväntas göra på lektionen. Eleven har helt enkelt inte förstått vad den ska göra. Kanske har inte eleven heller förstått vilka regler som gäller och detta kan påverka elevens självkänsla på ett negativt sätt. När det inte framgår helt klart vad som förväntas av eleven påverkas elevens förutsättning att få möjlighet att göra rätt och att inhämta den kunskap den har rätt till. Watson, (1997) menar att när elever inte vet vad som förväntas av dem är det lätt att det skapas ett problembeteende hos eleven men då ligger inte problemet hos eleven utan i lärmiljön.

Kritik mot behavioristiska metoder

Woolfolk och Karlberg (2015) lyfter fram kritik mot behaviorismen. De anser att belöningsystemet riskerar att störa elevernas inre motivation och att eleven tappar intresset för lärandet och tappar motivationen så fort belöningen har upphört. De menar vidare att systemet enbart kan användas för att få eleverna att sitta stilla och räcka upp handen innan de talar och vara tysta under resten av tiden. Övrig kritik de lyfter fram är att behavioristiska strategier i klassrummet inte är effektiva då de menar att kreativitet och kritiskt tänkande som också ingår i kunskapsmålen inte utvecklas med hjälp av positiv förstärkning då eleverna förhindras att vara spontana på grund av det behavioristiska synsättet.

PAX i skolan

PAX i skolan (good behaviour game) Embry (2002) är ett skolbaserat universellt program som har uppvisat goda och breda långtidseffekter, främst för barn i åldrarna 7-9 år. Syftet med metoden är att skapa en klassrumssituation där både kunskapsinhämtning och sociala förmågor utvecklas.

PAX skapades ursprungligen av en lärare i USA med hjälp av en psykolog för att skapa trygghet och studiero i klassrummet. Metoden har i studier också visat positiva effekter på andra delar av livet exempelvis lägre nivå av drog- och alkoholmissbruk, rökning, antisocial personlighetsstörning, kriminalitet och suicidtankar. Att utveckla god självreglering tidigt i livet kan resultera i att man presterar bättre kunskapsmässigt (Ghaderi et al., 2017). Studier har visat att elever som gått i en klass med PAX i högre grad går vidare till högre studier och i lägre grad hamnar i kriminalitet och drogmisbruk (Kellam et al., 2011).

I början bestod PAX främst av spelet (good behaviour game) men har sedan 1980-talet utvecklats med hjälp av fler verktyg och har tagit formen av ett välutvecklat och formaliserat program som vi kallar PAX i skolan. PAX kommer från latinets PAX som betyder fred och frihet. Lugn och ro i klassrummet under eget ansvar. I PAX Good Behaviour Game betyder ordet mer än fred men det innebär även skolproduktivitet, hälsa, lycka och harmoniska sociala interaktioner (Ghaderi et al., 2017).

PAX hjälper eleverna, med olika verktyg som introduceras i klassrummet under en längre tid, att öva detta med hjälp av att man arbetar koncentrerat med en uppgift för att sedan skifta till att göra något annat och sedan gå tillbaka till den uppgift man arbetade med från början (Ghaderi et al., 2017). Tanken med PAX är inte endast att stötta elever som har det svårt i nuet utan även utveckla deras färdigheter över tid (Biglan, Flay, Embry & Sandler, 2012).

Pax i praktiken

Utbildningsinsatsen i PAX börjar med att lärare tillsammans med en fritidspedagog går en två dagar lång utbildning. Efter utbildningen startar pedagogerna arbetet med PAX. Under arbetets gång kommer en utbildad instruktör ut till pedagogerna och observerar och handleder. Under utbildningen får pedagogerna en arbetsbok att läsa, lyssna på genomgångar, samtala och problematisera samt prova på att använda

instrumenten. Instruktören går också igenom verktygen; Visionen, Lyssna, Övriga, Timer, Stickor, Hissningar, Händer och fötter, Röster samt Spelet. I slutet av tvådagarsutbildningen får deltagarna ett dokument där de ska planera när de olika verktygen i Pax ska implementeras.

Det första pedagogerna får till sig på utbildningen är information om tanken bakom PAX och dess historia. Ordet PAX betyder fred, positiv samvaro och samarbete. I arbetsboken för PAX beskrivs hur individer ur ett inlärningsteoretiskt perspektiv utvecklas i samklang med sin omgivning och att individen inte kan lära sig att klara sig och få ett bra liv utan samvaro med andra individer. Det är tanken att PAX ska leda till bättre samvaro och utveckling.

I arbetsboken poängteras det även att föräldrar inte själva kan hjälpa barnen att få med sig allt de behöver i livet. Andra vuxna behövs och barn lär sig också mycket av andra barn. Arbetsboken poängterar även vikten av självreglering för att få ett bra liv och att det är något man lär sig i samspel med andra människor. I arbetsboken beskrivs även individen som behöver lära sig att bromsa för att kunna utvecklas på ett bra sätt. Man kan inte lära sig och få bra livskvalitet i livet genom att bara gasa man behöver lära sig att bromsa också. PAX betonar även i inledningen vikten av att barn lär sig genom uppmuntran och inte hot eller rädsla.

PAX introduceras stegvis i klassrummet under cirka 3 månader. Den ökade arbetsron som uppstår efter att eleverna lär sig självreglering gör att det frigörs mer effektiv tid för undervisning. I PAX delas klassen in i grupper om 3–5 deltagare. Det är läraren som sätter en gräns för hur många gånger varje grupp kan göra regelbrott och en tidsgräns för att klara spelet. När tiden har gått ut får alla grupper som har klarat av att göra färre regelbrott än gränsen delta i en fysisk aktivitet. Aktiviteten är till för att motivera eleverna och samtidigt träna dem på att skifta från fokuserad till en icke fokuserad aktivitet. Aktiviteten ska vara slumpmässigt vald. Skiftet mellan fokuserad och icke fokuserad aktivitet utvecklar förmågan till inhibition.

Pedagogerna introducerar verktygen stegvis, ett till två verktyg i taget. Instruktören kommer under implementeringsperioden ut till skolan minst tre gånger. Under observationen ska instruktören notera vilka verktyg som läraren använder. Vilka tillfällen läraren skulle ha kunnat använda ett verktyg men inte gjorde det, notera på vilket sätt hen använder dem på rätt sätt och på vilket sätt läraren kan förbättra sitt användande av verktygen. I sin feedback ska instruktören fråga läraren hur det går och vad läraren tänkte kring dagens lektion. De ansträngningar som pedagogerna setts göra ska beskrivas och hur effekten upplevdes i klassrummet. Meningen är att observationerna ska illustrera de framsteg som läraren identifierat. Instruktören får även i uppgift att utifrån sina observationer förmedla vad läraren kan göra annorlunda för att få med sig klassen ytterligare. Utvärderingar som gjorts av effektivitet av implementeringen av PAX visar att för att nå en hög grad av implementering och effektivitet behövs det både utbildning och handledning (Coleman, Snyder, Skinner, Griffin, 2020).

Visionen

Det första verktyget som pedagogerna får lära sig på utbildningen är att skapa en vision. Visionen beskrivs som en samarbetsprocess för att skapa en gemensam värdegrund för klassen och läraren. Utifrån fyra kategorier: se, höra, känna och göra får eleverna definiera beteenden som de ska göra mer av för att skapa en så bra miljö i klassrummet som möjligt. Eleverna får även definiera beteenden som de ska göra mindre av för att det ska bli en bättre miljö i klassrummet. Tanken med visionen är att skapa en regelbok eller värdegrund som gör det möjligt att arbeta med värdegrunden hela tiden i klassrummet som en integrerad del av undervisningen.

När visionen är skapad tränas eleverna på att inför momentet reflektera över vilka beteenden (Paxis institute, 2019) som de ska tänka på att göra under olika aktiviteter. Eleverna får även efter aktiviteter reflektera kring vad de gjort för beteende som resulterade i att det blev bra eller vad de kan göra mer av nästa gång för att det ska bli bättre. Så inför exempelvis en genomgång reflekterar pedagog tillsammans med eleverna om vad de ska göra för att få det bra tillsammans. Pedagogerna får även lära sig att de under

aktiviteter och övergångar ska observera och uppmärksamma när eleverna gör beteenden som har blivit identifierade som PAX-beteenden (Paxis institute, 2019).

Det är en gemensam kultur som gruppen arbetar med och det är gruppresentationer som belönas i PAX. Detta menar Wilson, Hayes, Biglan och Embry (2014) är en nyckelfaktor för att kulturen i klassen ska förändras i positiv riktning och att eleverna lär sig beteenden som kommer hjälpa dem över tid i livet.

Övrraskning

Övrraskningen används i PAX i skolan för att skapa motivation hos eleverna, träna eleverna på att byta fokus, utveckla prosociala färdigheter och att hålla tillbaka impulser. Övrraskningarna används när elever klarar av att följa visionen och för att motivera elever att klara av olika situationer i klassrummet.

Övrraskningar dras exempelvis när elever är snabba på att lyssna, när de använder rätt röstläge eller klarar en Timer-övning snabbt. Övrraskningen brukar implementeras i ett PAX-klassrum samtidigt med Lyssna. Övrraskningarna får eleverna första gångerna de är snabba på verktyget Lyssna. Övrraskningar har sedan en viktig funktion för att motivera eleverna när de klarar av att arbeta efter visionen och som motivator när de sedan spelar PAX-spelet.

Övrraskningarna består av korta roliga aktiviteter som ofta innehåller något fysiskt.

Övrraskningarna skrivs på små lappar som pedagogen lägger i en liten påse. När sedan pedagogen gör en bedömning att eleverna ska få en övrraskning dras en liten lapp ur påsen och pedagogen berättar för eleverna vad som väntar dem. Här trycks det mycket i handboken på att det ska skapas en spänning runt momentet och att pedagoger ska delta i övrraskningen för att bygga upp ett övrraskningsmoment, samhörighet och gemenskap (Paxis Institute, 2019). Just övrraskningsmomentet har visat sig vara effektivt för att påverka motivation (De Martini-Scully, Bray, Kehle, 2000).

Tydliga verktyg för förväntningar och träning

Efter att visionen har implementerats i klassen och pedagogerna har lärt sig att regelbundet arbeta med hänvisning, observation, uppmärksamhet och reflektion tillsammans med eleverna, lyfts verktyg in i arbetet med eleverna för att skapa tydliga förväntningar. Verktygen är lyssna, timer, röster, händer och fötter.

Röster

Rösterna är ett verktyg som skapar tydliga förväntningar om vilken röstnivå som ska användas under olika moment i skolan. Rösterna är fyra stycken och kallas 0-cm-rösten, 10-cm-rösten, 1-meter-röst och 5-meter-rösten. Rösterna ger också eleverna möjlighet att träna på rätt ljudnivå exempelvis genom att sjunga en sång med de olika röstlägena. Träning av sociala färdigheter som exempelvis röstlägen är enligt (Mitchell, 2015) ett effektivt sätt att arbeta med inkludering.

Lyssna

Lyssna används för att skapa tydliga signaler till eleverna om att de ska lyssna och hur de ska göra för att kunna lyssna på ett effektivt sätt. Lyssna är ett verktyg som bygger på att läraren blåser i ett munspel för att få elevernas uppmärksamhet. Eleverna ska sedan följa en instruktion som innebär att de ska pausa, vara tysta (0-cm-rösten) göra v-tecknet och titta på den vuxna.

Händer och fötter

Verktyget händer och fötter handlar precis som röster om att skapa tydliga förväntningar för eleverna och att få dem att öva på att reflektera kring hur olika situationer ska hanteras. Eleverna ska förutse vilka händer och fötter de ska röra under momentet. Det kan handla om hur man ska ha sina händer när man ska hämta material i klassrummet eller hur man ska sitta när det är samling. Kontroll över händer och fötter ska leda till färre konflikter mellan elever och att elever utvecklar självkontroll. För att eleverna ska lyckas med att göra rätt uppmuntrar och observerar pedagogen händer och fötter samt påminner när elever inte gör det som förväntas av dem.

PAX- och bliimkort

För att kunna ge elever icke verbal återkoppling får eleverna ett klistermärke på sina bänkar med symboler för att pedagogen ska kunna återkoppla när elever följer visionen och när eleven behöver tänka till för att följa visionen.

Timer

Timer är ett verktyg för att minska tid som går åt till exempelvis övergångar. Tydliga instruktioner om vad som ska göras exempelvis plocka undan och ställa sig bakom stolen, återkoppling på det eleverna gör bra under aktiviteten. Tydlig återkoppling underlättar generellt för att alla elever ska lyckas, men framför allt underlättar det för elever med svårigheter (Cooper & Jacobs, 2011).

Hissningar

Hissningar är små meddelanden eleverna skriver tillvarandra. Tanken med dem är att eleverna ska uppmärksamma när andra elever gör bra saker. Genom att observera andra göra prosociala handlingar, uppmärksamma dem och reflektera över dem utvecklar de sina prosociala förmågor (Pax institute, 2019). Hissningarna leder även till att det ges uppmärksamhet på prosociala beteenden och att de då bör öka i klassrummet (Christensen, Young, Marchant, 2004).

PAX-spelet

När spelet introduceras görs det under kortare tid. Tiden de spelar ökar efter hand som eleverna utvecklar förmågan till inhibition. Spelet spelas till en början ett par gånger per vecka men efter hand spelas det ett par gånger per dag. Spelet gör snabbt att studieron blir bättre och tid sparas, då läraren inte behöver påtala flera gånger att det ska vara studiero. Aktiviteten är till för att motivera eleverna och samtidigt träna dem på att skifta från en fokuserad till en icke fokuserad aktivitet. Tiden som förloras i spelet tjänas in genom ökad studiero och effektivitet (Wilson et al., 2014).

PAX i skolan kan användas enskilt men även som en del av en större insats inom positivt beteendestöd. Karlsson (2018), specialist i pedagogisk psykologi, beskriver PAX i skolan som en insats som är effektiv men som inte fullt ut går att förena med positivt beteendestöd då man under spelet uppmärksammar när elever gör fel. Karlsson (2018) presenterar en annan variant som har mer fokus på förväntade beteenden hos eleverna (caught being good game). Denna variant stämmer bättre överens med positivt beteendestöds förhållningssätt då den fokuserar på att fånga eleverna när de gör rätt. Det finns dock inga svenska studier på caught being good game (Karlsson, 2018).

Effekter och kritik mot PAX och metoder som bygger på positiv återkoppling

Det man kunde se i den svenska studien på Pax var att summan av det hyperaktiva beteendet minskade och att de sociala färdigheterna som exempelvis att hjälpa varandra och vara en bra kompis ökade (Ghaderi et al., 2017). Samtidigt finns det kritik att färdiga program för att arbeta med studiero leder till att eleverna inte blir självständiga demokratiska medborgare, att läraren får en sådan aktiv ledande, tränande roll att eleven inte fokuserar på sitt självständiga lärande kring erfarenheter (Metzger, 2004).

Det finns även en generell kritik mot att använda förstärkare i skolan då Kohn (1999) menar att vi aldrig kan lära våra elever att bli självständiga individer genom att ge dem positiv återkoppling och förstärkning genom morötter. Kohn (1999) menar även att det inte går att få till långsiktiga förändringar på självständigt reflekterande beteenden genom att förstärka genom beröm och roliga aktiviteter.

I Sverige kritiserar bland annat psykologen Bo Hejlskov Elvén (2014) som har en central roll i svensk skoldebatt, effekten av beröm och förstärkning i skolan. Hejlskov Elvén (2014) menar att man flyttar ansvaret från pedagogerna till eleverna att lyckas och att detta är ett tecken på att man slagit i det han kallar metodtaket (Hejlskov Elvén, 2014).

Jönsson och Malm (2010) undersökte i en kvalitativ intervjustudie effekterna av Komet som precis som PAX är ett skolbaserat program som bland annat bygger på positiv återkoppling. I studien lyfts en positiv påverkan på elevernas prestation i skolan och på arbetsron i klassrummet. Både elever och lärare kunde se denna positiva effekt. Jönsson och Malm (2010) pekar på nackdelar med metoden då belöningarna kunde utnyttjas av vissa elever samt att arbetet med programmet kunde ha en negativ påverkan på klassen då det skapade avundsjuka. Det senare var en negativ konsekvens som togs upp av både pedagoger och elever (Jönsson & Malm, 2010).

Syfte

Syftet med studien är att undersöka om metoden PAX i skolan, som bygger på en kort utbildnings- och handledningsinsats för lärare i grundskolan, kan leda till att pedagoger upplever att de blir mer förberedda på att möta elever inom NPF-spektrat och huruvida de upplever att de arbetar på ett mer inkluderande och demokratiskt sätt.

Frågeställningar

Upplever pedagoger att de efter utbildningen i PAX arbetar mer inkluderande än tidigare? På vilket sätt kan de se att de arbetar mer inkluderande? Hur upplever lärarna att PAX påverkar deras förmåga att arbeta med demokrati i klassrummet? Vad anser lärarna har varit positivt och negativt med utbildningen i PAX? Vad upplever lärarna att de saknade i lärarutbildningen angående kunskaper om att undervisa elever inom NPF-spektrat?

Metod

Vi har valt att samla in data både kvantitativt och kvalitativt genom att göra både en enkät med 41 respondenter och intervjuer med fyra informanter. Vi har valt att använda två metoder för att kunna se PAX ur olika synvinklar. Det gör att vi inte behöver lita på ensidiga data. Enligt Kullberg (2014) blir resultatet mer tillförlitligt om vi ser på frågan ur olika perspektiv, triangulering. Vi får då både ett bredare perspektiv där vi når många pedagoger med enkäten samt ett djupare perspektiv genom att även göra intervjuer.

Då vi vill fånga upp hur pedagoger upplever sin förmåga är det deras perspektiv vi vill undersöka. Vi kan få en förståelse för hur de förändrats som lärare. Samtidigt ger enkäterna oss mönster för hur många som upplever att deras förmåga att undervisa inkluderande förändrats i och med utbildning och handledning i PAX. Vi har tagit ett stickprov på en population och undersökt om lärares uppskattade förmåga att arbeta inkluderande förändrats efter att ha arbetat med PAX. På det sättet har vi prövat en hypotes om hur PAX förändrar hur lärare upplever sin förmåga att arbeta inkluderande.

Vi har valt fenomenografi som metodansats för intervjuerna. Fenomenografi är vanligt förekommande i en kvalitativ analys och de fenomenografiska grundantagandena bygger på individers uppfattningar om

verkligheten. Inom fenomenografin har man som syfte att exempelvis via halvstrukturerade intervjuer beskriva och analysera personers uppfattningar och erfarenheter av olika fenomen. Enligt fenomenografin finns det endast ett begränsat antal sätt dessa fenomen kan uppfattas (Fejes & Thornberg, 2019). Fenomenografin handlar om att synliggöra människors uppfattningar om något som finns i deras värld.

En studie med denna metodansats kan inte beskriva hur något verkligen är, utan bara hur något uppfattas utifrån en annan person. Det handlar om att synliggöra någons uppfattning om något som finns i deras omgivning (Fejes & Thornberg, 2019).

Oss veterligen finns det inga tidigare studier kring PAX och inkludering i Sverige. Vi bedömde därför att det vore bra att nå så många som möjligt som är utbildade i PAX för att se hur flera upplevde hur det är att arbeta med PAX ur ett inkluderingsperspektiv. Det finns dock ett program som heter Komet (KOMMunikationsMETod) som är ett program som riktar sig till föräldrar och lärare. Målet där är också, precis som i PAX, att lära ut verktyg som leder till mindre bråk och konflikter både i och utanför skolan (Komet, 2019).

Urval

Vi har sökt informanter för intervjuerna som genomgått utbildning i PAX. Dels har vi mejlat ut förfrågan till de lärare som är berörda, dels har vi sökt efter informanter via en sida för PAX-lärare på Facebook. Totalt har vi skickat ut en förfrågan till elva pedagoger. Pedagogerna finns i en kommun strax utanför en större stad i Sverige. Vi har använt bekvämlighetsurval, då några av lärarna som har tillfrågats är personer vi känner till. Vi valde dock att den av oss som inte kände den som skulle intervjuas, intervjuade den berörda personen.

Då vi ville undersöka hur lärare som arbetar med PAX upplever att deras förmåga att arbeta inkluderande och möta elever inom NPF utvecklas är en intervjustudie med semistrukturerade intervjuer en bra metod.

Intervjuerna har genomförts i form av kvalitativa semistrukturerade intervjuer (Fejes & Thornberg, 2019). Informanterna är fyra lärare som är verksamma inom grundskolan och har genomgått utbildning i PAX. Intervjuerna genomfördes över telefon.

Med inspiration från fenomenografi (Fejes & Thornberg, 2019) som metodansats kan vi få en förståelse för hur pedagoger som fått en utbildning i PAX upplever sin förmåga att arbeta inkluderande ökar efter en utbildning i PAX. I semistrukturerade intervjuer följer intervjuaren en intervjuguide med utrymme för följdfrågor som innehåller frågor och teman som är sammanställda i förväg (Fejes & Thornberg, 2019). Intervjuguiden (bilaga 2) delades upp i följande teman: *bakgrund, upplevelse av inkludering och möjligheter och begränsningar*.

Enligt Bryman (2018) är fördelen med intervjuer att man kan kontrollera fakta med hjälp av följdfrågor. Detta ger i sin tur hög validitet. Nackdelen däremot är att databearbetningen är tidskrävande och att datainsamlingstekniken inte är lika anonym som exempelvis en enkät. Urvalet som gjorts innebär att vi haft alla som utbildats i PAX som population. Hittills har det utbildats 383 lärare i PAX i Sverige.

Genomförande

Vi genomförde fyra intervjuer med fyra pedagoger. Alla pedagogerna hade genomgått utbildningen i PAX och arbetade nu även med PAX i skolan. Vi undersökte hur dessa lärare upplever att deras arbete med att arbeta inkluderande med eleverna hade förändrats efter genomgången utbildning.

Utifrån intervju svaren analyserar vi och kan kritiskt granska den information vi fått. Utifrån metodens rekommendationer följer vi en intervjuguide (bilaga 2) med öppna frågor men med tema.

Först mailades ett missivbrev (Bilaga 1) ut, där möjligheten fanns att boka in tid för den kvalitativa intervjun. Intervjuerna gjordes via telefon. Tanken var från början att intervjuerna skulle utföras på informanternas arbetsplatser då det ses som en fördel i intervjusituationen då intervjuaren känner sig tryggare i en känd miljö och intervjuaren har större möjlighet att läsa av informantens ansiktsuttryck, vilket kan ge mer information om svaret utöver det som den säger. Risken är att intervjuaren missar en del i kommunikationen när man inte har möjlighet att se varandra och därmed inte får med hela bilden (Kvale & Brinkmann, 2014). På grund av ett pandemiutbrott fick vi istället utföra alla intervjuer via telefon. Intervjuerna ägde rum mellan veckorna 13–16.

Då en telefonintervju inte ger samma möjlighet att läsa av informanten som ett möte ansikte mot ansikte, riskerar man att missa en del av den information som ansiktsuttryck och gester kan avslöja. Intervjuaren har med detta i bakhuvudet lyssnat extra uppmärksamt på det som informanten säger under intervjun för att försöka förhindra att missa saker som man vanligtvis skulle se när man intervjuar ansikte mot ansikte. I transkriberingen har hänsyn tagits till tystnad, tveksamhet och omformuleringar. De har även markerats i transkriberingarna (Kvale & Brinkmann, 2014).

Efter att missivbrevet skickats ut bestämdes det via mejl vilken dag och tid när intervjun skulle ske. I missivbrevet informerades informanterna om att de aidentifieras, vår tystnadsplikt och deras rätt att avbryta intervjun när helst de själva vill (Kvale & Brinkmann, 2014). Efter att dag och tidpunkt bestämts utfördes intervjuerna via telefon. Intervjuerna spelades in för att senare transkriberas och analyseras.

Vi genomförde även en enkätundersökning (Bilaga 3). Vi kontaktade alla PAX-utbildade instruktörer i Sverige. Kontaktuppgifterna fick vi av forskningsansvarig på PAX i skolan i Sverige. Vi skickade ett informationsmejl (Bilaga 4) till alla instruktörer där vi beskrev syftet med uppsatsen och inriktningen på frågorna. Vi bad instruktörerna att antingen fylla i ett formulär med kontaktuppgifter till de utbildade PAX-pedagogerna eller mejla deras kontaktuppgifter till oss. På detta sätt arbetade vi för att komma i kontakt med så många som möjligt av alla utbildade PAX-pedagoger. Då vi inte fick så många kontaktuppgifter skickades ytterligare tre påminnelsemejl för att få kontaktuppgifter.

Enligt Kvale och Brinkman (2014) krävs det olika verktyg för de olika metoderna. Vidare diskuterar de att enkätfrågor följer mekaniska standardregler och i princip ingen personlig bedömning. Vid kvalitativa metoder, som intervjuer, bygger det mer på personlig bedömningsförmåga. Även om det krävs olika verktyg för att göra analyserna så finns det vinster med att använda mer än en metod. Enligt Stukát (2011) ger det en rättvisare och mer objektiv bild av det som undersöks.

Triangulering innebär att man kombinerar olika metoder vars resultat kan komplettera varandra. På det viset kan man få en mer omfattande belysning av ett område. Genom att använda sig av flera metoder så ökar undersökningens validitet (Stukát, 2011). För att få ett brett underlag användes därför en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder. Resultaten kunde sedan visa på likheter och olikheter som kunde jämföras och analyseras.

Vi har ansträngt oss för att få in så många svar som möjligt av alla utbildade PAX-pedagoger för att få ett så representativt urval som möjligt. När vi många kan vi få en bredare bild av hur pedagoger upplever sin förmåga utifrån PAX och inkludering.

Vi undersökte om vi såg att den upplevda förmågan av att arbeta inkluderande förändrades i och med utbildningen i PAX. I enkätfrågorna har vi ställt frågor som ska undersöka om lärarna upplever att de efter att de började med PAX arbetar mer inkluderande. Vi har även ställt frågor som undersöker om de upplever att de blir bättre på att bemöta elever inom NPF-spektrat och elever med koncentrationssvårigheter. I enkätfrågorna har vi även ställt frågor som utgår från kritiken mot PAX. Kritik både mot PAX som metod och teorin bakom.

I enkäten utgick vi från en femgradig skala i våra frågor till respondenterna där 1 på en ordinalskala innebär att man helt håller med och där 5 innebär att man inte alls håller med. Ordinalskalor används ofta för att mäta uppfattningar (Ejlertsson, 2014) och vi ska undersöka hur pedagogers uppfattning till sin förmåga att undervisa inkluderande har förändrats. Svartalternativen är formulerade på ett slutet sätt.

Vi ställde även ett par öppna frågor i enkäten där respondenterna fick berätta vad de tyckte varit positivt respektive negativt med PAX. De fick även en fråga som kopplades till om det fanns saker i PAX-utbildningen som de skulle velat lära sig när de läste till lärare. Med tanke på etik och lärarnas rätt till anonymitet användes en avidentifierad elektronisk enkätundersökning (Ejlertsson, 2014).

Med enkäten skickades även ett missivbrev (Bilaga 5) enligt de riktlinjer som Ejlertsson (2014) ger. Informationsbrevet innehåller syftet, information om konfidentialitet, frivillighet och vikten av att delta.

Analys

Enligt Bryman (2018) är det fördelaktigt att transkribera inspelningarna från intervjuerna då både formulering och uttryckssätt kommer fram på ett korrekt sätt.

Efter att intervjuerna transkriberats, analyserades texten och delades sedan upp tematiskt genom att identifiera teman av relevans för syftet. Svaren vi fick på våra forskningsfrågor markerades med olika färger som ett stöd i analysarbetet. Analysen startade med inläsning av materialet för att sedan kodas med hjälp av fyra teman: *inkludering, struktur, värdegrund, stress*.

De teman vi fann analyserades fram med utgångspunkt i uppsatsens forskningsfrågor samt utifrån gemensamma nämnare som hittades i materialet. Kodning innebär att insamlad data som tolkas består av delar av en helhet som har markerats och etiketteras (Bryman, 2018). I detta fall med fyra olika färger för att koppla delarna till korrekt tema. Detta innebär att om informanten exempelvis talade om tydlighet i klassrummet markerades den delen med grönt och hamnade under temat struktur. På detta vis analyserades och kodades allt material med hjälp av överstrykningspennor i olika färger för att underlätta valet av viktiga delar till resultatet.

Enkätundersökningen består av en webbaserad enkät där programmet Esmaker användes. Programmet ger möjlighet att på ett enkelt sätt distribuera enkäten samt samla in svaren på ett lättöverskådligt sätt. Programmet skapade sedan en rapport som vi har analyserat och fört in i en tabell. Svaren vi fick i fritextdelen analyserades utifrån våra forskningsfrågor. Vi letade efter mönster och svar som förekom fler gånger. Vi testar därmed en tes om att lärares upplevda förmåga att arbeta inkluderande och demokratiskt kommer att förändras efter att ha börjat arbeta med PAX (Ejlertsson 2014).

Forskningsetiska principer

Studien utgår från Vetenskapsrådets (2017) etiska riktlinjer för god forskning. De fyra grundläggande kraven är informationskravet, konfidentialitetskravet, nyttjandekravet och samtyckeskravet.

För att handla etiskt riktigt mot informanterna så skickades mejl där vi ställde frågan om de ville ställa upp på en intervju till vår studie för vårt examensarbete. Då vi informerade om vad intervjuerna skulle användas till är nyttjandekravet uppfyllt. Vi informerade även om vilka vi är, var vi studerar och syftet med vår studie. När förfrågan mejlades ut skickades även ett missivbrev med (bilaga 1) där informanterna informerades om studiens syfte, hur lång tid intervjun beräknades ta, att deltagandet är frivilligt och att det är fritt att avbryta intervjun närhelst informanten vill utan att behöva uppge någon motivering.

I missivbrevet informerades även informanten om att deltagarna enligt konfidentialitetskravet kommer att bli avidentifierade och att inspelningarna och den utskrivna texten kommer att förstöras när

examensarbetet är godkänt. Då informanterna fått denna information har de gett oss sitt samtycke att frivilligt ta ställning till om de vill delta i intervjuerna och på så sätt ser vi att informationskravet och samtyckeskravet är uppfyllt enligt Vetenskapsrådet (2017). Med enkäten följde ett missivbrev som informerade om aidentifiering, samtycke och hur data från respondenterna hanterades (bilaga 5). Respondenterna informerades om att data skulle hanteras så att respondenter inte kunde identifieras. I missivbrevet framgick det även att det var frivilligt att delta och på det sättet uppnåddes även samtyckeskravet. Enkäten uppfyllde på det sättet kraven från Vetenskapsrådet (2017).

Metoddiskussion

Då vi vill undersöka hur lärare som arbetar med PAX upplever att deras förmåga att arbeta inkluderande och möta elever inom NPF utvecklas bör intervju vara en bra metod. Med fenomenografi (Fejes & Thornberg, 2019) som metodansats kan vi få en förståelse för hur pedagoger som fått en utbildning i PAX upplever sin förmåga att arbeta inkluderande ökar efter en utbildning i PAX. Vi vill även undersöka om de upplever att de blivit bättre på att bemöta elever inom NPF-spektrat och elever med koncentrationssvårigheter och om den utvecklats på grund av arbetet med PAX. Utifrån intervju svaren analyserar vi och kan kritiskt granska den information vi fått. Utifrån metodens rekommendationer följer vi en intervjuguide med öppna frågor.

Kvale och Brinkmann (2014) menar att tillförlitligheten handlar om en annan intervjuare hade fått samma svar av samma informanter. För en ökad tillförlitlighet ska man försöka att inte ställa ledande frågor. Intervjufrågorna i denna studie är utformade som öppna frågor med följdfrågor. Ibland ställdes följdfrågor för att ett förtydligande behövdes eller för att svaret som gavs resulterade i att intervjuaren ville diskutera vidare det som informanten sa för att få ett djupare resonemang kring frågan.

Enligt Kvale och Brinkman (2014) kommer resultatet att se olika ut beroende på vem som intervjuar. Det kan inte garanteras att tolkningen som görs av intervjuaren är riktig. En annan intervjuare skulle kunna göra en annan tolkning.

Vårt urval blev relativt slumpmässigt då vi först mejlade ut till alla lärare som hade genomgått utbildningen PAX i skolan. Det blev endast fyra som anmälde sitt intresse för intervju och några av dem kände den ena intervjuaren. För att öka tillförlitligheten i det fallet valde vi att den andra intervjuaren utförde de intervjuerna.

Då undersökningen är relativt liten kan vi inte dra några generella slutsatser kring resultatet men informanterna var mycket eniga i sina upplevelser av PAX i skolan. Tillförlitligheten ökar då det använts både intervju och enkät. I enkäten hade informanterna möjligheten att vara anonyma och troligen har de också svarat mer ärligt än vad kanske intervju personerna gjorde, då de kan ha känt att de måste ge ett positivt svar.

Tillförlitligheten av kvalitativa studiers resultat ifrågasätts ofta, då de i allmänhet är utförda på ett mindre antal informanter. Vi valde metoden enskild intervju då vi ansåg att det var det bästa sättet att få en uppfattning av hur lärarna själva upplevde hur och om de arbetar mer inkluderande efter genomgången utbildning i PAX i skolan. Då vi använde oss av semistrukturerade intervjuer som byggde på en i förväg sammanställd intervjuguide med utrymme för följdfrågor så fanns det en risk att vi kunde påverka svaren, bland annat hur vi utformade våra frågor, hur vi följde upp frågorna. Det finns alltid en risk att intervjuaren ställer ledande frågor i sina följdfrågor. Vi kunde även ha påverkat svaren genom om informanterna kände sig trygga med oss och att informanterna kände förtroende för oss (Kvale & Brinkmann, 2014).

I enkäten hade vi ingen fråga kring vilket stadium pedagogerna arbetar mot. PAX vänder sig främst till lågstadiet där mest forskning finns (Ghaderi et al., 2017). Det finns dock de som arbetar med PAX även på mellanstadiet. Det finns dock inte anpassningar för högstadiet och en av respondenterna arbetar på högstadiet. Det fick vi veta då pedagogen kontaktade oss genom att ringa och berätta det. Pedagogen sa då

att den egentligen inte har något emot PAX men att det inte passar på högstadiet. Det har såklart med stor sannolikhet påverkat resultaten i enkäten men troligen marginellt. Enkäten borde, för att detta inte skulle ha skett haft en fråga som tog reda på i vilket stadium läraren arbetar. Bakgrundsfrågorna hade vi med för att kunna se hur olika grupper upplevt arbetet med PAX. Vi kunde dock främst se tydliga skillnader när det gällde hur långt pedagogerna kommit i arbetet med PAX.

Resultat

Vi kommer att redovisa resultatet från enkät och intervjuer först löpande där resultat från enkät och intervju kommer sammanlänkas. Sedan kommer resultat från enkät och intervjuer att redovisas i tabeller där resultatet kan ses mer övergripande.

Enkäten besvarades av 41 respondenter av 80 kontakter. Vi hade därmed ett externt bortfall på 49 procent. Det interna bortfallet var 0 procent på alla frågor utom fråga 4 där bortfallet låg på mellan 2,4 procent och 4,9 procent. I enkäten fanns det variation i hur långt respondenterna kommit i implementeringen av PAX där 15 av 41 (37 procent) är diplomerade PAX-lärare. Alla informanterna i intervjun har genomgått hela kedjan av både utbildning och handledning och är diplomerade PAX-lärare.

Intervjun besvarades av 4 informanter. Resultaten av intervjuerna är generellt positiva. Lärare implementerade många av de viktiga bitarna och ofta minskade antalet störande beteenden väsentligt och det blev betydande positiva förändringar i elevbeteendet i klassrummet. Enkätundersökningen visar att lärarna som deltog upplevde förmågan att undervisa eleverna mer inkluderande efter utbildningen i PAX i stor grad.

Inkludering

Vi kunde i enkäten se hur pedagogerna upplevde att deras förmåga att arbeta inkluderande förändrades. 60 procent av respondenterna svarade antingen att det stämmer helt eller stämmer till stor del, att de arbetar mer inkluderande sedan de började arbeta med PAX.

Det var dock en pedagog som i fritextdelen uttryckte att PAX inte hjälpt alla elever. Läraren skrev: ”Fortfarande svårt för några med NPF att klara av PAX-spelet, trots extra stöd vid spelen.”

Lyfter vi ut gruppen som är diplomerade PAX-lärare som visat att de kan använda alla verktyg i PAX blir siffran högre, 80 procent. 12 av 16 lärare svarar: stämmer helt eller stämmer till stor del. I gruppen som bara genomgått själva tvådagarsutbildningen och inte fått handledning är det färre som svarar stämmer helt eller stämmer till stor del, 33 procent eller 1 av 3 personer.

Pedagogerna upplever också att de genom att ha genomgått PAX-utbildningen har ökat sin förmåga att ge tidiga insatser. Ungefär hälften svarar stämmer helt, stämmer till stor del eller stämmer till viss del. Utbildningen i PAX har därmed påverkat deras upplevda förmåga att arbeta med tidiga insatser men inte i lika hög grad som att arbeta inkluderande och med tydliga lektionsstrukturer.

Pedagogerna upplever i större grad att de utvecklat sin förmåga att tidigt stötta elever med koncentrationssvårigheter. 43,9 procent svarar stämmer helt eller stämmer till stor del.

Vi kan även se utifrån intervjuerna att lärarna efter utbildningen i PAX upplever att de arbetar mer inkluderande än tidigare. En lärare svarade på frågan om den arbetade på ett annat sätt efter att den gått PAX-utbildningen att: “Ja! Ännu tydligare och mer strukturerad än tidigare. Jag trodde att jag var det men

det visade sig att det var jag inte alls det.” Flera av lärarna uttrycker att de efter utbildningen i PAX upplever att det är ett annat lugn i klassen. Eleverna känner en större trygghet i klassrummet då de vet vad det är som gäller, till exempel hur skoldagen ser ut, vilka olika aktiviteter de har att navigera kring under dagen. Detta menar lärarna beror på att de har andra verktyg att tillgå som ger dem möjlighet att skapa ett större lugn och trygghet i klassrummet. De påpekar också att när eleverna är trygga då lär de sig också saker.

Informanterna lyfter att PAX är ett bra verktyg för att arbeta inkluderande, bland annat tar de upp Visionen som speciellt lyckosam där pedagogerna tillsammans med eleverna tar fram visionen och reglerna som ger ramarna som är tydliga för vad man vill se mindre av (bliim) och se mer av (pax). Här lyfter alla pedagogerna som blev intervjuade att ledarskapet och det inkluderande arbetssättet är något de önskar att de fått lära sig under sin lärarutbildning. De menar att detta är något de hade haft stor nytta av att kunna när de kom ut som nya lärare och att de hade undvikit mycket onödig stress i undervisningen om de haft dessa verktyg med sig ut i arbetslivet.

Lärarna lyfte att inkludering och ett inkluderande arbetssätt handlar om värdegrunden, delaktighet, struktur och tydlighet. En pedagog sa att: ”Inkludera är att lära elever att förstå på ett lätt sätt hur man ska förväntas vara som klasskamrat och elev i skolan. Man arbetar inkluderande och det ska leda till att eleven vill göra sitt bästa och att den känner sig trygg och vill utvecklas.”

Alla fyra pedagogerna betonade att “Alla tjänar på den här strukturen och rutinerna som PAX förmedlar, men allra bäst är det för de eleverna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.”

Andra fördelar som framhålls är att PAX erbjuder tydliga mål för eleverna, att alla elever ska lyckas utefter sina förutsättningar, att eleverna får öva på sin egen självreglering och att eleverna inte behöver vara i mindre sammanhang, som till exempel exkluderande grupper eller enskild undervisning.

Demokrati

Flera av pedagogerna upplevde att deras förmåga att minska de odemokratiska uttrycken i klassen ökade i och med utbildningen i PAX där 48,8 procent svarar stämmer helt eller stämmer till stor del på frågan “Jag fick igenom PAX verktyg för att minska de odemokratiska uttrycken i klassen.” Här följer två citat från den del där pedagogerna fick skriva fritt om det som de tyckte var positivt med PAX,

”Redan innan vi började med PAX fanns det arbetsro, respekt, förståelse och demokrati i klassrummet och detta har ytterligare förstärkts i arbetet med PAX.”

”Röstläge, hänsynstagande, demokrati elever emellan.”

Lärarna som intervjuades upplevde som en del av de som svarade på enkäten att när de blev bättre på att arbeta inkluderande så fick de också med sig värdegrunden och elevernas delaktighet i arbetet. PAX baseras på att eleverna tillsammans med lärarna bestämmer hur de ska arbeta för att få en så god och trygg arbetsmiljö som möjligt i klassrummet. Detta görs med verktyget visionen och det är det verktyg som alla informanterna lyfte som det redskap som betytt mest för att lyckas få ett klassrum med studiero och elever som känner trygghet i att uttrycka sina åsikter och tankar, då alla elever tränas i att lyssna på varandra och att tillåta att man kan ha olika åsikter. Eleverna tränas i att lyssna på varandra och självreglering som hjälper dem att tänka efter och hejda sig själva och fundera och analysera på vad de ska säga och om de ska säga något. På detta sätt arbetar man med demokrati och värdegrund i PAX hela tiden, varje lektion.

Ledarskap i klassrummet

De intervjuade lärarnas upplevelse av de totala svårigheterna med eleverna sjönk markant efter utbildningen. De upplever att de fått fler verktyg att arbeta med men även ett förändrat synsätt på både sig själv och på eleverna. Lärarna var i allmänhet relativt positiva till PAX och utbildningen.

I enkäten upplever en majoritet av lärarna sin förmåga att arbeta med tydliga lektionsstrukturer och ett tydligt ledarskap i klassrummet öka. 68,3 procent svarade stämmer helt eller stämmer till stor del, på frågan ”Utbildningen i Pax har gjort att jag har bättre förutsättningar att arbeta med tydliga lektionsstrukturer och ett tydligt ledarskap i klassrummet.” 68,3 procent innebär att av 41 svarade 28 på något av alternativen stämmer helt eller stämmer till stor del.

Vi kunde i resultatet av enkäten även se att lärarnas syn på sin förmåga att arbeta med tydliga förväntningar och regler förändrats. 75,6 procent svarade stämmer helt eller stämmer till stor del på frågan ”Pax-utbildningen har gjort det mer meningsfullt att tillsammans med eleverna arbeta med regler och förväntningar.”

Flera respondenter lyfte arbetet med förväntningar tillsammans med eleverna i den fria frågan i enkäten där respondenterna fick möjlighet att skriva vad de tyckte var positivt med PAX. Nedan följer några exempel.

“Eleverna har varit med på upplägget vilket bidragit positivt till användandet av PAX.”

”Att eleverna gemensamt kommer överens om vilka regler som gäller i klassrummet för tillfället.” ”1-tydliga klassregler, 2-samarbete mellan eleverna, 3-delaktighet.”

”Arbeta med en vision tillsammans med barnen.”

”Eftersom eleverna själva har varit med och formulerat vad de vill ska gälla kring PAX och Bliim är det mycket lätt att återkoppla till vad de vill/inte vill höra, göra, känna och se.”

”Det är lätt att luta sig mot visionen i arbetet med värdegrunden - hur vill vi ha det i skolan?”

”Tillsammans med eleverna bestämmer vi hur vill ha det på lektionerna. Jag är själv mycket positivare och behöver inte höja rösten alls. En glad lärare är lika med glada och nyfikna elever.”

”PAX-utbildningen har gjort det mer meningsfullt att tillsammans med eleverna arbeta med regler och förväntningar.”

Negativ återkoppling

Följande skrevs om det negativa med negativ återkoppling vid spelet. ”PAX-spelet upplevs ibland negativt på grund av fokus på bliim samt tävlingsanda” och ”PAX-spelet har för negativ fokus. Blir som straff för den grupp som får många bliim.”

Vi hade även en kommentar där kopplingen till förstärkning tas upp som något negativt. ”Det mesta blir betingat och kopplat till belöning. Eleverna känner igen det från spelen på iPad till exempel. Känner mig tveksam till sättet.”

Mycket att göra

Följande kommentarer berör att det varit mycket att göra kopplat till PAX. ”Det blir lite stressigt att hinna med allt ibland.” ”Många verktyg att bära runt på.” ”Det tar mycket tid innan man kommer igång ordentligt med alla verktyg och har implementerat de i klassrummet.” ”Tar mycket tid” och ”Tidskrävande i början - det har man igen sen, men det kändes lite motigt i början”.

Svårt att hitta negativt

I enkäten var det respondenter som uttryckligen skrev i den fria textdelen att det inte fanns något negativt i PAX. Likaså var det i svaren från informanterna i intervjuerna. Ingen kunde komma på något negativt att påpeka. När det kommer till intervjudelen kan det ha varit så att informanterna inte kände att de kunde uttrycka negativa saker. Några av de åsikter som framkom var: ”Jag har inte upplevt något negativt med PAX däremot är jag mer tydlig med mitt ledarskap i klassrummet. Tydliga ramar och regler med PAX.” ”Bara positiva effekter.” ”Jag kan inte komma på något negativt med PAX” och ”Inget”.

Läroutbildningen

I enkätens fritextdel hade vi en fråga som löd: ”Finns det något du lärt dig i Pax i skolan som hjälpt dig som du saknat i läroutbildningen angående kunskaper om att undervisa elever inom NPF-spektrat?” Här fick vi svar som ”Här får vi redskap vilket alla lärare borde få. Att testa sig fram själv utan vetskap kostar mycket tid. Mer PAX åt lärarna! Man fick inte lära sig mycket praktiskt på läroutbildningen sen de tog bort/minskade metodiken. Så, ja!” ”Ett tydligt och enkelt verktyg för att upprätthålla god studiero.” ”Ja, tydliga instruktioner.” ”Tror detta är jättebra om du är ny i yrket och inte riktigt vet hur du ska skapa en trygg grupp. Upplever att det går att fånga större delen av klassen med tydlighet, förväntningar och gemenskap.” ”Att konkret formulera tillsammans med de yngre barnen hur man ska få en bra gemenskap i klassen där alla får må bra.” ”Att hela tiden ge korta pauser, korta belöningar för att motivera eleverna. Pax gör stämningen i klassen väldigt bra och då lockar även NPF eleverna till gott beteende då dem vill vara delaktiga i Pax i skolan.” och ”När jag läste läroutbildningen skulle undervisningen vara mer fri och undersökande (forska), inte alls så strukturell som med PAX och det som fungerar bäst med elever inom NPF-spektrat.” Lärarna lyfte därmed många olika aspekter de hade velat ha med sig från läroutbildningen. Många av dessa citat går att koppla till tydliga förväntningar, delaktighet, trygghet och studiero.

Positiv skolmiljö

När det gäller en positiv skolmiljö kommenterade flera hur eleverna hade kul i klassen och gillade skolan. Några av deras kommentarer tyder också på att PAX har gett lärarna nya färdigheter för att förbättra klassrummet. En lärare påpekade att:

”Andra kommenterade dess positiva inflytande: Bara det är mer positivt och snällt, få barnen att tänka på sig själva och vad du gör eller vad din grupp gör och istället för mer straff, som att sätta huvudet ner eller stänga av lamporna eller alla dessa olika saker.”

Skolpersonal kan påverkas av hur annan pedagogisk personal ser programmet och därmed göra dem mindre mottagliga för PAX. En av lärarna talade om att höra negativa kommentarer om PAX från personal i en annan skola innan hon utbildades. Men hennes intryck förändrades när hon själv deltog i utbildningen. De pratade om PAX, hur de försökte marknadsföra det till skolorna. En del höll inte med om att PAX kunde vara något bra eftersom man belönar barn och de tror inte på att belöna barnen för gott och dåligt beteende.

Lärarna diskuterade också de förändringar de observerade i sina egna klassrum. De flesta noterade att de observerade förändringarna var positiva. De vanligaste observationerna som nämndes var att eleverna lärde sig självreglering, kontroll över sina röster och ökad medvetenhet om PAX-strategier.

Tabell 1. Översikt enkätresultat, svaren redovisas i antal svarande och procent

I tabell 1 redovisas svaren på flervalsfrågorna i enkäten. Svaren redovisas i antal svarande och i procent.

Tabell 1. Översikt av, enkätresultat

Frågor	Stämmer helt och hållet	Stämmer i stor utsträckning.	Stämmer till viss del.	Stämmer inte i så stor utsträckning.	Stämmer inte alls.	totalt
Sedan du började arbeta med Pax upplever du att du arbetar mer inkluderande.	8 20%	16 40%	11 27,5%	3 7,5 %	2 5%	40 97,6%
Antalet elever som får enskild undervisning har minskat sedan ni började arbeta med Pax?	1 2,4	7 17,1	12 29,3	7 17,1	14 34,1	41 100%
Pax har gjort att jag har verktyg för att tidigare ge stödinsatser för elever inom NPF	4 10 %	11 27,5%	13 32,5%	5 12,5%	7 17,5%	40 97,6%
Efter att ha arbetat med PAX kunde jag se att jag i större grad lyckades förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna.	7 17,1%	13 31,7%	15 36,6%	4 9,8%	2 4,9%	41 100%
Pax har gjort att jag har verktyg för att tidigare ge stödinsatser för elever med koncentrationssvårigheter.	6 14,6%	12 29,3%	16 39%	4 9,8%	3 7,3%	41 100%
Efter att ha arbetat med PAX kunde jag se att jag i större grad lyckades att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna.	6 14,6%	12 29,3%	15 36,6%	6 14,6%	2 4,9%	41 100%
Jag fick genom PAX verktyg för att minska de	8	12	15	3	3	41

odemokratiska uttrycken i klassen.	19,5 %	29,3 %	36,6 %	7,3 %	7,3 %	100 %
Efter utbildningen i Pax utvecklade jag min förmåga att arbeta med allas okränkbarhet, individens frihet och integritet och alla människors lika värde.	7 17,9 %	9 23,1 %	16 41 %	5 12,8 %	2 5,1 %	39 95,1 %
Utbildningen i Pax har gjort att jag har bättre förutsättningar att arbeta med tydliga lektionsstrukturer och ett tydligt ledarskap i klassrummet.	15 36,6 %	13 31,7 %	12 29,3 %	0 0 %	1 2,4 %	41 100 %
Paxutbildningen har gjort det mer meningsfullt att tillsammans med eleverna arbeta med regler och förväntningar.	21 51,2 %	10 24,4 %	10 24,4 %	0 0 %	0 0 %	41 100 %

Tabell 2. Översikt intervjuresultat

I tabell 2 redovisas svaren på de kvalitativa frågorna, och lyfter fram de svar som återkommer hos mer än en lärare. Siffrorna inom parentes anger hur många av de fyra intervjuade lärarna som ger liknande svar.

Översikt intervjuresultat

Frågor	Informanternas svar
Upplever du att du arbetar på ett annat sätt efter att du gått PAX-utbildningen? Om ja, hur i så fall? Om nej. Varför inte?	Ja (alla 4) Mer struktur (4) Mer inkluderande (2)
Hur arbetar du mer inkluderande efter att du gått PAX-utbildningen?	Fungera för hela gruppen (4) Tydligare struktur i undervisningen (4) Tydlighet (4)
Hur definierar du inkludering?	Delaktighet (3) Struktur (2)

Vad betyder ett inkluderande arbetssätt för dig?	Värdegrund (2) tydlighet (2)
Vilka begränsningar har du sett i arbetet med PAX?	Många saker att hålla reda på (2) Alla 4 nämner att de egentligen inte ser någon begränsning.
Vilka möjligheter har du sett i arbetet med PAX?	Inkluderande (4) Delaktighet (4)
Vad tycker du var bra med PAX-utbildningen?	Att vi fick prova saker (2) vilket gjorde att man kände sig bekväm när man skulle göra det första gången med barnen,
Vad saknade du i PAX-utbildningen?	Alla 4 säger att de inte saknade något
Många pedagoger upplever sig stressade av att inte hinna stötta alla elever med olika svårigheter. Kan du på något sätt uppleva att du är mindre stressad efter att du genomgått utbildningen i PAX och i så fall på vilket sätt?	Mindre stressad pga bättre arbetsro i klassrummet och hinner med det som är tänkt (3)
Är det något i PAX-utbildningen som du upplever hade varit bra att du fått lära dig när du utbildade dig till lärare? I så fall, vad?	Ledarskap (4)

Diskussion

Syftet med studien är att undersöka om metoden PAX i skolan leder till att pedagoger upplever att de blir mer förberedda på att möta elever inom NPF-spektrat och att de arbetar på ett mer inkluderande sätt. Frågeställningen är om pedagoger upplever att de efter utbildningen i PAX arbetar mer inkluderande och

demokratiskt i klassrummet? Vad har varit positivt och negativt med utbildningen i PAX och finns det något i PAX- utbildningen som bör vara med i lärarutbildningen?

Alla fyra lärarna betonar att de efter PAX-utbildningen känner sig mycket mindre stressade, då de upplever att de fått kunskap i hur de ska agera i olika situationer som uppstår. De känner sig tryggare i det de ska göra. De berättar också att de inte längre behöver höja rösten i klassrummet, vilket de upplevde var mycket vanligt tidigare. Lärarna upplever också att de själva blir mer lugna då de har verktyg för hur de ska agera i olika situationer. Eftersom arbetsron har blivit mycket bättre behöver de inte heller fokusera lika mycket på att hålla ordning i klassrummet utan de kan fokusera på och stötta de elever som behöver hjälp. En pedagog uttrycker detta med: "Det är den största vinningen. Jag är mindre stressad nu eftersom jag hinner med det jag har tänkt." En annan pedagog säger: "Jag behöver inte säga till lika ofta och lägga tid på att tillrättavisa elever och det sparar mycket tid."

PAX i skolan (Ghaderi et al., 2017) är utarbetat för att lära barn olika strategier för att lyckas och det kan vara en av orsakerna till att det är framgångsrikt både i skolan och i livet efter skolan. Hejlskov Elvén (2014) diskuterar att det är mer effektivt för barn upp till 11 år att lära sig strategier för att göra rätt, då hjärnan i den åldern fortfarande inte är utvecklad för att lära sig av att misslyckas. Inte förrän runt 15 år kan barnen börja lära sig av tillrättavisningar och misstag.

Inkludering

Vi kan se att lärare efter utbildningen i PAX är mindre benägna att lägga problemet hos eleven, alltså att de har gått från ett kategoriskt synsätt till ett relationellt synsätt och fokuserar på en mer salutogen inställning till sina elever.

När de intervjuade lärarna beskriver hur de arbetar mer inkluderande efter att de gått utbildningen i PAX framträder ett tydligt gemensamt synsätt. De upplever att de arbetar mer inkluderande och är mer strukturerade i sin undervisning än tidigare. Denna struktur gör att lärarna upplever att de inte behöver säga till eleverna lika ofta och att det blir ett annat lugn i klassrummet och detta leder i sin tur till att lärarna känner mindre stress, då det istället frigörs tid där pedagogerna kan ägna sig mer åt kunskapsuppdraget och lägga extra stöttning på de elever som behöver det. I intervjuerna framhöll pedagogerna samstämmigt att PAX är gynnsamt för alla elever men framför allt för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Inkludering, tydlighet och struktur gynnar alla elever oavsett bakgrund (Lundin, 2017).

Då eleverna lär sig genom det inkluderande arbetssättet, hur man förväntas vara som klasskamrat och elev i skolan lär de sig även att inkludera alla i klassen. Detta leder automatiskt till att de arbetar mer demokratiskt. Inkludering, värdegrund och demokrati går hand i hand. Av de som svarade på enkäten upplevde nästan hälften att de helt eller till stor del upplevde att de arbetade mer inkluderande efter utbildningen. Det är en stor förändring men den är inte en förändring för majoriteten. Det finns långsiktiga effekter av PAX (Ghaderi et al., 2017) som vi inte kunnat se effekten av ännu i vår enkät, då de våra lärare inte arbetat med PAX så länge. Det kan förklara att inte fler skattar att de arbetar mer inkluderande nu än innan de började arbeta med PAX.

Demokrati

Skolan ska arbeta med demokrati enligt skollagen. I läraruppdraget ingår även att fostra demokratiska medborgare. Skolinspektionens rapport om värdegrundsarbetet i skolan visar att många skolor inte lyckas med att arbeta på ett givande sätt med värdegrundsfrågor och demokrati (Skolinspektionen, 2012).

Resultatet i vår studie, både i enkäterna och intervjuerna, visar att lärarna upplever att det blir mer meningsfullt att arbeta med regler och förväntningar efter utbildning i PAX. Det flera lärare pekar på,

både i intervjuerna och enkäterna är det strukturerade arbetet med det som kallas visionen. Förväntningarna skapas tillsammans med eleverna och de blir sedan levande under hela skoldagen. Lärarna i studien upplever att det är en framgångsfaktor som bör användas i flera kontexter som en del av värdegrundsarbetet.

Demokrati- och värdegrundsarbetet behöver utvecklas mer i skolan för att främja studieron. Tillvägagångssättet man har i PAX har visat sig vara effektivt för att skapa bättre förutsättningar för elever att lyckas även senare i livet (Biglan et al., 2012). Om skolan blir effektivare med att arbeta med värdegrundsarbetet och fostra demokratiska medborgare skulle det innebära positiva konsekvenser för samhället. Lyckas man tidigt bemöta elever som misslyckas i skolan genom att ändra på skolmiljön hjälper man elever effektivt (Ogden, 2006). PAX eller liknande metoder för att arbeta strukturerat med värdegrund genom dialog, reflektion, positiv återkoppling och utvärdering skulle kunna fungera som en metod som får positiva effekter på inte bara studiero i klassrummet utan även en demokratisk utveckling bland eleverna.

Ledarskap i klassrummet och studiero

PAX har hjälpt lärarna att skapa tydliga lektionsstrukturer och utveckla sitt ledarskap i klassrummet. Många respondenter, 68,3 % upplever att de utvecklat sin förmåga att ha tydliga lektioner och 75,6 % att det blivit mer meningsfullt att arbeta med regler. För att lyckas med inkluderingen lyfts tydlighet av många forskare och experter inom skolan (Adolfsson 2013, Sjölund et al., 2017, SPSM, 2018, Valsö & Malmgren, 2019). Av resultaten i enkäten och intervjun kan man dra slutsatsen att många lärare upplever att de utvecklar sin förmåga att skapa tillgängliga lärmiljöer som påverkar möjligheterna för eleverna att vara delaktiga i både sitt lärande och i den sociala gemenskapen. När man har en tillgänglig lärmiljö skapas också förutsättningar för att arbeta inkluderande (SPSM, 2018).

Strukturen som PAX innefattar upplever lärarna som en trygghet både för dem själva men även för eleverna. Innan nya regler genomförs skapar man dem tillsammans med eleverna och sedan går man gemensamt igenom dem. Detta menar pedagogerna är ett bra verktyg för att bygga upp klassen tillsammans. De uttrycker att PAX "gör det himla tydligt för barn och lärare". Alla fyra intervjuade lärare poängterar att det blir tydligt när Visionen sitter på väggen. De kan alltid gå tillbaka till visionen och förtydliga när det behövs och att de tydliga, konkreta ramarna är bra för alla. "Alla eleverna vet vad som gäller." Lärarna understryker vid flera tillfällen att: "Även de som har funktionsnedsättningar får lättare att anpassa sina handlingar efter dessa ramar. Jag arbetar ännu tydligare och mer strukturerat än tidigare. Alla tjänar på den här strukturen och rutinerna det är bra för alla. Men allra bäst för elever med funktionsnedsättningar."

PAX handlar mycket om värdegrund, det är inte bara ett sätt att effektivisera och träna på att byta fokus. PAX är ett bra sätt att arbeta kontinuerligt med värdegrunden i skolan. Värdegrunden ska inte vara en lektion i veckan utan något man gör varje dag, hela tiden. En lärare uttryckte: "Värdegrunden ska leva hela tiden. Då blir det här väldigt smidigt att använda som ett sätt att arbeta med värdegrunden. Värdegrunden arbetas med och bäddas in hela tiden." PAX genomsyrar hela skoldagen på så sätt att uppdraget med värdegrunden kommer in naturligt. Lärarna upplever att de tydligt kan se att PAX har gjort att elevernas självkänsla och empati har ökat. Eleverna blir bättre på att se saker ur olika perspektiv och att de är mer uppmärksamma på andra än sig själva. Detta är sådant de har nytta av senare i livet när de stöter på utmaningar.

Lärarutbildningen

Något som tydligt framkom i studien är att lärare önskade att de fått lära sig att ge tydliga instruktioner på lärarutbildningen. Det är uppseendeväckande att man kan genomgå lärarutbildningen utan att få med sig det verktyget. Det är intressant att så många både i enkäterna och intervjuerna uttrycker att det finns ett behov av att lära sig vara tydliga och arbeta tillsammans med eleverna för att skapa en gemensam bild

(vision) av hur det ska vara i klassrummet. Både Skolinspektionen (2016) och Skolverkets allmänna råd (2016) betonar vikten av att tillsammans arbeta med eleverna för att skapa en bra studiero i klassrummet.

Resultatet i vår enkät och i intervjuerna visar att flera lärare saknat att få lära sig att arbeta strukturerat med regler och förväntningar på lärarutbildningen. Även den positiva återkopplingen och tydligheten efterfrågas av informanterna som något som hade varit bra att lära sig på lärarutbildningen. Det finns skäl att tro utifrån resultaten att lärarutbildningen skulle göra lärare mer förberedda att arbeta inkluderande om de fick mer kunskap med sig om hur man kan skapa studiero och tydliga förväntningar i klassrummet.

Negativa återkopplingen

PAX genomsyras av att ge mycket positiv återkoppling till elever vilket stöds av författare och forskare som (Forster 2009; Karlsson 2018; Mitchell, 2015). I spelet ska pedagogerna uppmärksamma det negativa eleverna gör. Forskare som utvärderat PAX trycker på att det är i detta moment som eleverna utvecklar förmågan till inhibition (Wilson et al., 2014).

Det kommer dock fram i enkäten att några pedagoger upplever det negativt att man uppmärksammar det som är negativt, att det blir en form av bestraffning just under spelet. Att fokusera på det negativa är även kritiserat av forskare (Forster 2009; Roorda et al.; 2011). Psykologen Peter Karlsson tar även upp att det finns ett alternativ till PAX som istället för att fokusera på det eleverna gör fel fokuserar på det eleverna gör rätt. Det kan möjligtvis öka populariteten hos PAX då spelet fokuserar på det positiva och inte det negativa hos eleverna. Ändras metoden så att man fokuserar mer på det positiva genomsyras metoden av det salutogena förhållningssättet som är det förhållningssätt vi som specialpedagoger ska arbeta utifrån för att förebygga svårigheter hos elever innan de hamnar i dem. Frågan är om PAX skulle vara lika effektivt för att utveckla inhibition om pedagoger bara fokuserar på det positiva? Skulle metoden bli mindre effektiv? Metoden PAX kanske ändå skulle komma fler till nytta för att det skulle vara lättare att implementera med positiv återkoppling under spelet.

Skillnad resultat intervju/enkät

De som deltog som informanter i intervjun var mycket positiva till PAX. Informanterna i intervjuerna var mer positiva i högre grad än respondenterna som genomförde enkäten. Enkäten krävde mycket mindre insats av deltagarna och det var möjligtvis den enkla insatsen som gjorde att just dessa informanter ställde upp. Enkäten gick ut till alla som var utbildade och inte bara till de som var diplomerade PAX-lärare. Detta påverkar troligen också resultaten eftersom lärare som svarat använt en metod på ett sätt som det inte är tänkt. Resultaten kan ha blivit missvisande på ett sätt som gjort att färre upplevt att de utvecklats av att arbeta med PAX. I enkätsvaren kunde det utläsas att lärarna som genomfört hela PAX-implementeringen och var diplomerade var mer positiva till hur deras förmåga förändrats efter PAX utbildningen. Resultaten kan också vara missvisande positiva eftersom bara hälften av de tillfrågade ville delta i enkätstudien. Det troliga är att det är den mer positiva delen av lärarna som besvarat enkäten.

Studiens begränsningar

Resultatet från denna studie kommer från fyra intervjuer och 41 enkätsvar från utbildade PAX-pedagoger i Sverige, av totalt 383 tillfrågade på enkätstudien. Några allmänna slutsatser blir svåra att göra. Resultaten visar på positiva upplevelser från lärarna. Denna uppsats tar inte upp hur eleverna upplever arbetet med PAX utan är enbart ett resultat av de upplevelser de fyra intervjuade lärarna har och resultatet från enkäten. Således hade det varit av intresse att undersöka om eleverna upplever någon förändring av det inkluderande arbetet i undervisningen efter att PAX har introducerats.

Vi vill uppmärksamma det faktum att vi har intervjuat lärare som själva valt att utbilda sig i PAX och har därmed ett intresse i att förändra och göra sin undervisning mer inkluderande och tillgänglig för sina

elever. Därmed kan det finnas en partiskhet i deras svar då de eventuellt har en mindre tendens att vara kritiska till något de själva har varit intresserade av och valt.

En begränsning i denna undersökning kan vara att den inte var en slumpmässigt kontrollerad undersökning. Hade det varit en sådan undersökning skulle vissa lärare ha implementerat PAX i sina klassrum medan andra lärare och klasser skulle fungerat som kontrollklasser. Då kunde vi ha sett om kontrollklassen förändrades eller inte och på så vis hade vi kunnat vara mer säkra på att resultaten som visades berodde på implementeringen av PAX. Framförallt har vi bara frågat hur lärarna upplever sin undervisning. Vi har inte undersökt hur den har förändrats i praktiken.

Vidare forskning

För att även få fram hur eleverna har upplevt implementeringen av PAX i skolan hade det varit intressant att genomföra en liknande studie med elever som vi gjort med lärarna. Det hade även varit önskvärt att göra en större studie än den vi utfört, då det möjligen skulle kunna ge ett annat resultat.

Referenser

Adolfsson, J. (2013) *Vilka erfarenheter har lärare av att undervisa elever med ADHD* (Kandidatexamen). Halmstad, Sverige: Högskolan i Halmstad

Ainscow, M., Dyson, A., Goldrick, S., & West, M. (2012). Making schools effective for all: Rethinking the task. *School Leadership and Management*, 32(3), 197-213.
<https://doi.org/10.1080/13632434.2012.669648>

Aspelin, J. (red.) (2013). *Relationell specialpedagogik: i teori och praktik*. Kristianstad: Kristianstad University Press

Barnens rätt i samhället (2016). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: BRIS.

Bartonek, Borg, Hammar, Berggren, Bölte. (2018). *Inkluderingsarbete för barn och ungdomar vid svenska skolor*, Stockholm: KIND

Bergström, Y. (2016). Att skolas i en värld att dela med andra. *Utbildning och Demokrati*, 25(3), 69–87. Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-321828>

Biglan, A. Flay, B. R, Embry, D. D. & Sandler, I. N. (2012). The critical role of nurturing environments for promoting human well-being. *American Psychologist*, 67, 257-271

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber.

Bölte, S, Berggren, S, Borg, A. (2015). *INCLUSIO*. Karolinska Institutet Center of Neurodevelopmental Disorders Stockholm (KIND).

Christensen, L., Young, K., & Marchant, M. (2004). The Effects of a Peer-Mediated Positive Behavior Support Program on Socially Appropriate Classroom Behavior. *Education and Treatment of Children*, 27(3), 199-234. Retrieved March 18, 2020, from www.jstor.org/stable/42900544

Coleman, S. L., Snyder, K., Skinner, L., & Griffin, J. (n.d.). (2020) Teacher Supports to Facilitate the Implementation of the Good Behavior Game. *INTERVENTION IN SCHOOL AND CLINIC*, 55(4), 245–252. <https://doi-org.ezp.sub.su.se/10.1177/1053451219855741>

Cooper, P. & Jacobs, B. (2011). *From inclusion to engagement: helping students engage with schooling through policy and practice*. Hoboken, N.J.: Wiley.

De Martini-Scully Diane, Bray A. Melissa, Kehle J. Thomas (2000) A packaged intervention to reduce disruptive behaviors in general education students. *Psychology in the Schools* 37(2):149-156

Ejlertsson, G. (2014). *Enkäten i praktiken: en handbok i enkätmetodik*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Ejvegård, R. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Ekholm, D. (2018). *Ungas utanförskap i utsatta stadsdelar: En kunskapsöversikt om social exkludering i relation till ekonomiska villkor, utbildning, politiskt deltagande och rumslig segregation*. FoU-centrum för vård, omsorg och socialt arbete. Linköping: LiU-Tryck.

Emanuelsson Ingemar, Persson Bengt & Rosenqvist Jerry (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området - en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.

Embry, D. D. (2002). The Good Behavior Game: A best practice candidate as a universal behavioral vaccine. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5(4), 273–297.

Ensminger, M. E., & Slusarcick, A. L. (1992). Paths to high school graduation or dropout: a longitudinal study of first grade cohort. *Sociology or Education*, 65, 95–113.

Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber.

Forster, M. (2009). *Fem gånger mer kärlek: [forskning och praktiska råd för ett fungerande familjeliv: en bok till föräldrar med barn mellan 2 och 12 år]*. Stockholm: Natur & kultur.

Föreanta nationerna Sverige. Utrikesdepartementet Sverige. Socialdepartementet (1995). *Standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet*. Stockholm: Utrikesdep.

Ghaderi, A. Johansson, M. Enebrink, P (2017) *Pilotstudie av PAX i skolan. En kulturanpassad version av PAX Good Behavior Game*. Stockholm: Karolinska universitetet. Folkhälsomyndigheten.

Harrower, J. K., & Dunlap, G. (2001). Including Children with Autism in General Education Classrooms: A Review of Effective Strategies. *Behavior Modification*, 25(5), 762–784. <https://doi.org/10.1177/0145445501255006>

Hejlskov Elvén, B. (2014). *Beteendeproblem i skolan*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.

Jönsson, J. och Malm, E. (2010) *Komet - något som bara finns i rymden?* (Lärarexamen) Malmö högskola. Malmö.

Karlsson, P. (2018). *Positivt beteendestöd i omsorg och skola: en introduktion*. (Första utgåvan). [Stockholm]: Natur & Kultur.

Kellam, S. G., Mackenzie, A. C. L., Brown, C. H., Poduska, J. M., Wang, W., Petras, H., & Wilcox, H. C. (2011). The Good Behavior Game and the Future of Prevention and Treatment. *Addiction Science & Clinical Practice*, 6(1), 73–84.

- Kohn, A. (1999). *Punished by rewards: the trouble with gold stars, incentive plans, A's, praise, and other bribes*. (Twenty-fifth anniversary edition.) Boston: Houghton Mifflin Company.
- Koller, D., Le Pouseard, M. & Rummens, J.A. (2018) Defining Social Inclusion for Children with Disabilities: A Critical Literature Review. *Children & Society Volume 32*, (2018) pp.1-13.
- Kullberg, B. (2014). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lehtinen, T. & Jakobsson Lundin, J. (2016). *Psykologi för klassrummet*. Stockholm: Lärarförlaget.
- Lundin, J. (2017). *En skola som fungerar - för alla*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- Manger, T., Lillejord, S. & Nordahl, T. (2013). *Livet i skolan: grundbok i pedagogik och elevkunskap. 1 Lärarprofessionalitet*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Metzger, D. (2004). Rethinking Classroom Management: Teaching and Learning with Students. *Social Studies and the Young Learner*, 17, 13-15.
- Mitchell, D. (2015). *Inkludering i skolan: undervisningsstrategier som fungerar*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.
- Nilholm, C. (2006). *Inkludering av elever "i behov av särskilt stöd" - vad betyder det och vad vet vi?* Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Nilholm, C. (2019). *Inkluderande undervisning vad kan man lära av forskningen*. Johanneshov: MTM.
- Ogden, T. (2006). *Skolans mål och möjligheter*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- Paxis institute. (2019) *PAX i skolan - handbok för pedagoger*. Stockholm.
- Persson, Bengt & Persson, Elisabeth (2012) *Inkludering och måluppfyllelse- att nå framgång med alla elever*. Stockholm:Liber
- Petersson, L. (2019) "Det verkar vara lite som ett lotteri" - En studie om skolsituationen i grundskolan för elever inom Autismspektrumtillstånd (Masterexamen) Malmö högskola.
- Roorda, D. L., Koomen, H. M. Y., Spilt, J. L., & Oort, F. J. (2011). The Influence of Affective Teacher–Student Relationships on Students’ School Engagement and Achievement: A Meta-Analytic Approach. *Review of Educational Research*, 81(4), 493–529. <https://doi.org/10.3102/0034654311421793>
- Sagatun, Å., Heyerdahl, S., Wentzel-Larsen, T., & Lien, L. (2014). Mental health problems in the 10th grade and non-completion of upper secondary school: the mediating role of grades in a population-based longitudinal study. *BMC Public Health*, 14: 16.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Siu, A. M. H., & Shek, D. T. L. (2010). Social problem solving as a predictor of well-being in adolescents and young adults. *Social Indicators Research*, 95, 393-406.
- Sjölund, A, Jahn, C, Lindgren, A, Reuterswärd, M, (2017) *Autism och ADHD i skolan handbok i tydliggörande pedagogik* stockholm natur och kultur.

Skolinspektionen. (2012). *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund*. Stockholm: Skolinspektionen (Kvalitetsgranskning 2012).

Skolinspektionen. (2016). *Skolans arbete för att säkerställa studiero*. Stockholm: Skolinspektionen (Kvalitetsgranskning 2016).

Skolverket (2017). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2017*. Stockholm: Skolverket

Stukat, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

Svenska unescorådet (2006). *Salamanca deklARATIONEN och Salamanca +10*. Stockholm: Svenska Unescorådet.

Sverige. Socialdepartementet (2008). *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Stockholm: Socialdepartementet, Regeringskansliet.

UNESCO. 1994. *The Salamanca Declaration and Framework for Action*. Paris: UNESCO

Valsö, M. & Malmgren, F. (2019). *Fysisk lärmiljö: optimera för trygghet, arbetsro och lärande*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wahlström, N. (2016). *Vad krävs av en demokratisk skola? Utbildning & Demokrati*, volym (25).nr 3, 51–67

Watson, J.B. (1997). *Behaviorism*. New Brunswick, N.J.: Transaction.

Wilson, D. S., Hayes, S. C., Biglan, A., & Embry, D. D. (2014). Evolving the future: Toward a science of intentional change. *Behavioral and Brain Sciences*, 37(04), 395–416.
<https://doi.org/10.1017/S0140525X13001593>

Woolfolk, A & Karlberg, M. (2015). *Pedagogisk psykologi*. Harlow: Pearson.

Åstrand, J. (2019) *Trygghet att skapa studiero – en rapport om lärares ansvar och befogenheter*. Lärarförbundet

Elektronisk resurs

Funktionsrätt Sverige (2020). *Ett steg på vägen mot en mer inkluderande skola*. Hämtad 2020-05-03 från <https://funktionsratt.se/pressmeddelande-ett-steg-pa-vagen-mot-en-mer-inkluderande-skola/>.

Heja olika. (2020). *“Oerhört glada” att alla lärare ska få NPF-kompetens*. Hämtad 2020-03-25 från <https://hejaolika.se/artikel/oerhort-glada-att-alla-larare-ska-fa-npf-kompetens/>

KOMET. Hämtad 2020-06-01 från <http://www.kometprogrammet.se/>

Skolinspektionen. (2015). *Ökat fokus på skolor med större utmaningar*. Hämtad 2020-03-18 från <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/0-si/07-beslut-och-rapporter/arsrapport/arsrapport-2015-skolinspektionen.pdf>

Skolvärlden. (2019). *Så blir din skola bättre på att möta elever med NPF*. Hämtad 2020-04-27 från <https://skolvarlden.se/artiklar/expertens-rad-sa-blir-din-skola-bättre-pa-att-mota-elever-med-npf>

Bilagor

Bilaga 1 - Missivbrev

Hej!

Vi är två specialpedagogstudenter som under våren skriver vårt uppsatsarbete. Vi undrar om du skulle vilja delta i vår studie om "PAX, en inkluderande arbetsmetod inom NPF"? Ämnet vi är intresserade av är: Hur kan PAX påverka lärares uppfattning av sin förmåga att arbeta inkluderande och stötta elever med NPF och koncentrationssvårigheter? Syftet är att undersöka om metoden PAX i skolan, leder till att Ni upplever att Ni efter utbildningen i PAX, blir mer förberedda på att möta elever inom NPF-spektrat och arbetar på ett mer inkluderande arbetssätt.

Studien kommer att genomföras vårterminen 2020 och de deltagare som vi vänder oss till är lärare som har genomgått utbildningen i PAX. Studien är ett examensarbete på avancerad nivå och är en del av utbildningen till specialpedagog vid Stockholms universitet. Studien kommer att genomföras med intervjuer under tiden v.13-16 2020.

Intervjun beräknas ta ca 60 minuter. Det är viktigt att intervjun sker i ostörd miljö, på en plats och tid som Du bestämmer. Intervjuerna kan vara platsspecifika eller via telefon. Intervjun önskas spelas in och kommer att transkriberas.

Den information som Du lämnar kommer att avidentifieras och behandlas säkert och förvaras så att ingen obehörig kommer ta del av den. Inspelningar och den utskrivna texten kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt. Redovisning av resultat kommer att ske så att ingen individ kan identifieras. Resultatet kommer att presenteras i muntlig form vid ett opponeringstillfälle vid Stockholms universitet, specialpedagogiska institutionen samt i form av ett skriftligt examensarbete.

När examensarbetet är godkänt kommer det att finnas i en databas vid Stockholms universitet. Du kommer ha möjlighet att ta del av examensarbetet genom att få en kopia av arbetet. Deltagandet är helt frivilligt och Du kan när som helst avbryta din medverkan utan motivering.

Ansvariga för studien:

Ola Stadig och Susanne Larsson

Har Du frågor om studien är Du välkommen att höra av Dig till oss:

Ola Stadig
ola.stadig@huddinge.se

Susanne Larsson
susanne.larsson@sundbyberg.se

Bilaga 2 - Intervjuguide

Hur kan PAX påverka lärares uppfattning av sin förmåga att arbeta inkluderande och stötta elever med NPF och koncentrationssvårigheter?

Bakgrundsinformation

1. Vilken utbildning har du?
2. Hur länge har du varit verksam som lärare?
3. Vad arbetar du som idag?
4. Vilka årskurser arbetar du i?
5. Hur har din tidigare erfarenhet av att undervisa elever med funktionsnedsättning sett ut?
6. Hur många steg i utbildningen inom PAX i skolan har du gått?

Upplevelse av inkludering

7. Upplever du att arbetar på ett annat sätt efter att du gått PAX-utbildningen? Om ja, hur i så fall? Om nej, Varför inte?
8. Hur arbetar du mer inkluderande efter att du gått PAX-utbildningen?
9. Hur definierar du inkludering?
10. Vad betyder ett inkluderande arbetssätt för dig?

Möjligheter och begränsningar

11. Vilka möjligheter har du sett i arbetet med PAX?
12. Vilka begränsningar har du sett i arbetet med PAX?
13. Vad tycker du var bra med PAX-utbildningen?
14. Vad saknade du i PAX-utbildningen?
15. Många pedagoger upplever sig stressade av att inte hinna stötta alla elever med olika svårigheter. Kan du på något sätt uppleva att du är mindre stressad efter att du genomgått utbildningen i PAX och i så fall på vilket sätt?
16. Är det något i PAX-utbildningen som du upplever hade varit bra att du fått lära dig när du utbildade dig till lärare? I så fall, vad?

Bilaga 3 Enkät

PAX i skola och Inkludering

Bakgrundsfrågor

1. vilket yrke har du?

- lärare
- fritidspedagog
- resurspedagog
- annat yrke/ vill inte uppge

2. vilket kön har du

- kvinna
- man
- annat/vill inte uppge

3. Hur gammal är du?

	0-24	25-24	35-44	45-54	55-64	65-75	äldre/vi ll inte uppgge
Ålder i år.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. hur länge har du varit yrkesverksam inom ditt yrke i skolan?

	0-5	6-10	11-15	16-25	26-30	31 eller mer
antal år i yrket.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Hur långt har du kommit i ditt arbete med PAX i skolan.

- jag har bara genomgått utbildning.
- Jag har genomgått utbildning kommit igång med verktyg och har haft 1-2 handledningstillfällen.
- Jag har genomgått utbildning kommit igång med verktyg och har haft 3-4 handledningstillfällen.
- Jag är diplomerad PAX-lärare.

Frågor som rör PAX i skolan och Inkludering

Kryssa i det alternativ som du tycker stämmer bäst.

6. Sedan du började arbete med Pax upplever du att du arbetar mer inkluderande.

- Stämmer helt och hållet.
- Stämmer i stor utsträckning.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte i så stor utsträckning.
- Stämmer inte alls.

7. Antalet elever som får enskild undervisning har minskat sedan ni började arbeta med Pax?

- Stämmer helt och hållet.
- Stämmer till stor del.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte i så stor del.
- Stämmer inte alls.

8. Pax har gjort att jag har verktyg för att tidigare ge stödinsatser för elever inom NPF

- Stämmer helt och hållet.
- Stämmer i stor utsträckning.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte i så stor utsträckning.
- Stämmer inte alls.

9. Efter att ha arbetat med PAX kunde jag se att jag i större grad lyckades att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna.

- Stämmer helt och hållet.
- Stämmer i stor utsträckning.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte i så stor utsträckning.
- Stämmer inte alls.

10. Pax har gjort att jag har verktyg för att tidigare ge stödinsatser för elever med koncentrations svårigheter.

- Stämmer helt och hållet.

- Stämmer till stor del.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte till så stor del.
- Stämmer inte alls.

11. Efter att ha arbetat med PAX kunde jag se att jag i större grad lyckades att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna.

- Stämmer helt och hållet.
- Stämmer till stor del.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte till så stor del.
- Stämmer inte alls.

12. Jag fick genom PAX verktyg för att minska de odemokratiska uttrycken i klassen.

- Stämmer helt och hållet.
- Stämmer till stor del.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte till så stor del.
- Stämmer inte alls.

13. Efter utbildningen i Pax utvecklade jag min förmåga att arbeta med allas okränkbarhet, individens frihet och integritet och alla människors lika värde.

- Stämmer helt.
- Stämmer till stor del.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte till så stor del.
- Stämmer inte alls.

14. Utbildningen i Pax har gjort att jag har bättre förutsättningar att arbeta med tydliga lektionsstrukturer och ett tydligt ledarskap i klassrummet.

- Stämmer helt.
- Stämmer till stor del.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte till så stor del.
- Stämmer inte alls.

15. Paxutbildningen har gjort det mer meningsfullt att tillsammans med eleverna arbeta med regler och förväntningar.

- Stämmer helt.
- Stämmer till stor del.
- Stämmer till viss del.
- Stämmer inte till så stor del.
- Stämmer inte alls.

16. Vad har varit positivt med PAX?

17. Vad har varit negativt med PAX?

18. Finns det något du lärt dig i Pax i skolan som hjälpt dig som du saknat i lärarutbildningen angående kunskaper om att undervisa elever inom NPF-spektrat?

Bilaga 4 informationsmejl

Hej!

Vi är två specialpedagogstudenter som håller på att skriva vårt examensarbete. Examensarbetet handlar om en inkluderande arbetsmetod som heter PAX i skolan. Vi vill undersöka om lärare efter genomgången PAX-utbildning upplever att deras förmåga att arbeta inkluderande och stötta elever med NPF och koncentrationssvårigheter har förbättrats.

Vi ska genomföra en enkätundersökning med så många utbildade PAX-pedagoger som möjligt. Vi vill därför få mailadresser till så många utbildade PAX-pedagoger som möjligt. Därför tar vi nu kontakt med er utbildade PAX-instruktörer för att få tillgång till dessa.

Har ni några frågor som ni tycker är relevanta och tycker att vi bör ställa, maila dem gärna till oss.

Därför vill vi att ni mailar oss mailadresser till utbildade PAX-pedagoger eller spara ned dem på ett dokument i Drivern för PAX-instruktörer som heter "Enkätstudie PAX-pedagoger."

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Ola Stadig & Susanne Larsson

Ola.stadig@huddinge.se

Susanne.larsson@sundbyberg.se

Bilaga 5 missivbrev enkät

Hej [name]! Som är utbildad i PAX i skolan

Vi skulle vilja att du deltar i denna enkätundersökning.

Vi är två specialpedagogstudenter som håller på att skriva vårt examensarbete. Vi vill undersöka om pedagoger efter genomgången PAX-utbildning upplever att deras förmåga att arbeta inkluderande och stötta elever med NPF och koncentrationssvårigheter har förändrats. Ni kommer att få svara på frågor som undersöker om ni upplever att er förmåga att arbeta inkluderande förändrats sedan ni började arbeta med PAX i skolan.

Vi utgår även från att vi kan få information som kan användas för att hjälpa pedagoger att arbeta mer inkluderande. Ditt deltagande kan bidra till pedagoger och skolan utvecklas utifrån dina erfarenheter av Pax i skolan.

Även om ditt deltagande är viktigt är det också frivilligt. Vi är dock beroende av att många svarar då det inte finns så många som precis som du är utbildade i PAX i skolan så är just ditt deltagande viktigt. Vi uppskattar därför om du svarar och gör det så fullständigt som möjligt.

Ditt deltagande är konfidentiellt och svaren kommer bara användas till att göra sammanställningar och analyser på gruppnivå.

Du anger inte namn i enkäten och dina data analyseras i enkätprogrammet *Esmaker*, dina svar skickas krypterade mellan er och databasen. Svaren kommer framförallt att redovisas i diagram. När svar som är fritt skrivna presenteras kommer svaren inte att kunna kopplas till individer. Resultatet kommer bara att användas i denna studie.

Svara senast den 17 april på enkäten. Längre ned i mejlet finns en länk att trycka på för att komma till enkäten. Det kommer att komma påminnelser på enkäten för att vi ska kunna få ett så högt deltagande som möjligt.

Enkäten tar cirka 10 minuter att besvara och består till största delen av flervalsfrågor.

Har ni några frågor angående enkäten mejla till Ola.stadig@huddinge.se eller ring Ola Stadig på 08 535 338 56

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning

Ola Stadig & Susanne Larsson

Susanne.larsson@sundbyberg.se

Du kommer till den genom att klicka på följande länk: [passlink]

Tack för din medverkan!

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet

